NC
624

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-223402-p0001-3

Mil. 374 b b

Gc. 24.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-223402-p0003-4

L. Spring (Stetiny ... Strezze)
geb: 1370 † 1443 – 73 J. 28 Wo. 4 T.
Sp. Hengstet z Spretzig

D. ERASMI

ROTERODAMI BVCOLICON, LE-
ctu digniſs. cum ſcholijs Alardi Aemſtelre-
dami, cuius ſtudio nunc primum & re-
pertum & æditum eſt.

L 2168

Locus communis de uitando pernitioſo aſpectu, eo-
dem pertinens.
Sacerdotum cœlibatus.
Mulier iuxta omneis Inuentionis Dialecticę locos ex-
plicata per Alardum Aemſtelredamum.

Coloniæ, ex officina Heronis Alopecij. An. 1539.

IN EFFIGIEM D. ERA-
smi Roterodami per Alardum Aemstel-
redamum.

SIc Heroina manus graphicè depinxit Eraſmum,
Vt præter uocem uiua ſit effigies.
Dulcia cygneæ quæ ſint modulamina uocis,
Quo condita triplex lingua lepôre fluat:
(Qua penſat, quicquid morbo ſenioúe minutum eſt)
Plus ſatis è ſcriptis ſunt manifeſta libris.
In quibus audire eſt mentem cum uoce ſonantem,
Et ſpecimen dantem, quo fuit ingenio:
Quo candore, quibus donis, qua præditus arte:
Qua probitate fuit, qua pietate ſuit:
Addictos ſtudijs qua ſedulitate iuuandi,
Ornandiq́; rudem, qua licet arte, gregem:
Qua tot dexteritate malos prauosq́; ferendi:
Qua uirtute, fide, relligione fuit.
Quid multis? uni felix dedit omnia Eraſmo,
Quæ dare Natura, quæúe Minerua poteſt.

HERO ALOPECI-
us Poëticæ canditatis.

EN damus uobis carmen longe feſtiuiſs. pariter &(ut ſi quid aliud) utiliſs. Quod unà cum alijs additis, quiſquis iuuenum nõ legerit, mea quidem ſententia parum munitus fuerit aduerſus libidinoſos aſpectus, iuxta ac fucos muliebres. Vale ac fruere.

damus Iacobo Duuẽuuordio Harlemæo
iuueni cum primis Illustri, candi-
doq; S. D.

EN tibi mi Iacobe, pro Epithalamio iam o-
lim destinato, & nuper admodum uerecun
dè flagitato, Bucolicum carmen tuus mit-
rit Alardꝰ, & quidem lectu dignissimum.
Quò autem lectum, possit ab omnibus in-
telligi, Scholijs quoque illustrauimus: obiter præter
Scholiorum legem etiam fusius explicato Loco com-
muni de uitando pernitioso libidinosoq; aspectu, un-
de omnis, aut ferè omnis uitiorum colluuies scaturit
atque promanat. Qui etsi semper aliâs, nunc certè in-
primis fugiendus est: fugiendus autem? imò uerò mo
dis omnibus arcendus. Siue quòd nunquam publicè
priuatimq; fuerint plura muliebria ostentacula, libe-
riora spectacula, blandiores illecebræ, lasciuiores Ga
latææ, solaciores sponsi Penelopes: Siue quòd hodieq;
(cur enim non utar Hieronymianis uerbis?) ingredi-
untur expolitæ libidinum uictimæ, & tenuitate uesti
um nudæ impudicis oculis ingeruntur. His infelix u-
xor aut lætatur, & perit: aut offenditur & maritus in
iurgia cõcitatur. Hinc discordia, seminarium repudij:
Siue quòd iam nũc picturis nobilitantur, atq; adeò in-
aurantur propudiosæ Laydes, mammosæ Spatalæ, ef
fœminatę choreæ, nasatorum cordax, lasciuicomple-
xus, atq; plusquã obscœna balnea nusquã non ob ocu-
los uersantur. Huiusmodi enim nunc dignantur pari-
etibus, ac postibus suis Christiani quidam, ut quę pro
diuorum imaginibus suspiciant: Siue quòd ubiq; pro-
stibulorum plena sunt omnia, quorum execrabilitas
omnes polluit ciuitates; Siue ꝙ nunq̃ fuit põpa fastuo
sior, cultꝰ supbior, luxꝰ furiosior, libido portẽtosior,
ut iure in nos cõpetat illud è triuio, Luxꝰ hẽt multos,

pudor & ſapientia paucos. Cupit enim quiſque car-
nis curam agere ad concupiſcẽtias, nec tam lubricum
putat, quicquid id eſt, eſſe, quam non & ſibi lucere tã-
tundem. Proinde nobis quoque male metuendum eſt,
ne idem nos maneat exitus, qui apud Eſaiam refertur:
Et dixit, inquit, dominus, Pro eo quòd eleuatæ ſunt
filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus
oculorum ibant, & plaudebant & ambulabant, & pe-
dibus ſuis compoſito gradu incedebant, decollabit do
minus uerticem filiarum Sion, & crinem earum nu-
dabit, & pro ornamento erit ignominia. In die illa au-
feret dominus ornamentum calceamentorum, & lu-
nulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, &
diſcriminalia, & periſcelides, & murenulas, & olfa-
ctoriola, & inaures, & annulos, & gẽmas in frote pẽ-
dentes, & mutatoria, & pallia, & linteamina, & acus,
& ſpecula, & ſindones, & uittas, & theriſtra. Et erit
pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro
criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cili-
tium. Bene ualebis amiciſſime Iacobe. Hoc etiam car-
mine impertias uelim Pyladen tuum Ioannem Regi-
um Leydenſium, regaliter ubique ſeſe regentem, à re-
ctaq; ne lubrica quidem ætate uel latum unguem de-
flectentem. Quem ob id ſingulariter & miror & dili-
go. Quid enim illo ſyncerius, grauius, modeſtius?
Quàm peritus ille tum Græcè tum Hebraicè. Quantũ
rerum, quantum exemplorum, quantum antiquitatis
tenet. O ſingularem eius animi magnitudinem, quæ
nihil ad oſtentationem, omnia ad conſcienti-
am refert, rectéq; facti non ex populi ſer
mone mercedem, ſed facto petit.
Coloniæ, Cal. Feb. Anno
1539.

Ioan

Aemſtelredamus.

HOs mirè lepidos & elegantes
Pubes ingenioſa uolue uerſus,
Ter magnus tibi quos Eraſmus ille
Ipſo in flore ſtatim uirentis æui,
Præceptore ſub Hegio ſubactum
Prodens ingenium, ſuaue luſit.
At ne quid remorêre lectitando,
Non magnis Scholijs quidem, ſed aptis,
Ex æquo pius atq; literatus
Extricat remoras Alardus omneis.

AEGLOGAE SEQVENtis argumentum per Alardum Aemſtelredamum.

NOn ſic ſcorpius improbus timendus,
Vt laſciua, ſalax, & impudica
Vitanda eſt Galatæa, blanda Siren,
Dulci melle litum uenenum amarum,
Citra ligna focoſúe fax adurens,
Clangoremq; tubæ cruenta ſtrages,
Præſens exitium, caput malorum:
Nimirum mulier parum modeſta,
Inconſtans, uaga, fraudulenta, nequam,
Paſſim ſollicitans modo hunc, modo illum,
Quem contaminet, affricetq; morbum,
Incautum illaqueet, trahatúe captum:
Vocis mellifluæ ſuauitate
Demulcens rudiuſculos ephœbos,
Thermas, templa, forum frequentitantes:
Cuiuis inſidias ubiq; tendens
Inſultansq; ferociensq; uictrix:

AEGLOGAE ARG.

Blando uipereum uomens ab ore
Virus. quod ſtabulis lupus, quod imbres
Lætis frugibus, & ſatis adultis,
Quod uenti arboribus, quod auſter aruis,
Hoc eſt fœmina lubricæ iuuentæ,
Quod ſaluo nequeat pudore dici.
Flagrans inſatiabili furore,
Et uæcors animi impotente morbo,
Semper prurit & æſtuat calore,
Nunc lenocinijs rudes ineſcans,
Nunc dans ſuauia dulciora melle
Hyblæo, & Siculæ liquore cannæ:
Nunc & lacteolis trahens papillis,
Exertis modo uellicans lacertis,
Non rarò Magicis ſacris adurens,
Et lætalia philtra clam propinans,
Occurrens meretricio decore,
Tota purpureo nitens colore,
Applaudenśq; habitu uenuſtiori.
Stillant labra quidem fauum atq; nectar.
Ceruix lactea, molliuś q; collum
Eſt pluma, Syrium fragrans oliuum,
Affatiḿq; ſcatens fragrantiarum:
At poſtrema nimis quàm amara ſemper
Sunt, ceu abſcynthium, acutáq; inſtar enſis:
Qui cor mille trucidat enecat́q;
Vrgentum ſtimulis moleſtiarum.
Ne fallare, ſagaciter caueto.
Diſce unde immineat tibi periclum.
Proin, ſi quid ſapies, domi manebis,
Aſpectus fugies libidinoſos.
Ac nihil melius fuga putabis.
Fraternè moneo fideliteŕq;,
Ne me forte putes fuiſſe falſum.

Hac

Hac te Pamphilus Aegloga docebit.

ALIVD,

Vis tyrocinio cauere Tyro,
Quæ mox inficiunt rudem iuuentam,
Aetatem uiridemq́ lubricamq́
Corrumpunt,uitiant,trahunt & afflant?
Aſpectus fugito libidinoſos.
Perſuadeto tibi,quòd inde manat
Cunctarum pelagus moleſtiarum.
Hac quod Pamphilus Aegloga docebit,
Qua nil terſius elegantiusúe.

ALIVD.

Vt bellè ualeas,alacriterq́
Degas,tutus ab omnibus periclis:
Aſpectus fugito libidinoſos.
Ex his colluuies ſcatet malorum,
Fel,abſynthia,pœnitudo,amaror,
Sardois & amariora ſuccis,
Morbus,pernities,lues,barathrum.
Perſuaſit pietas,ut hoc monerem,
Ne fruſtrà monuiſſe ſuſpicêre,
Audi Pamphilon hoc idem docentem.

D. ERASMI
ROTERODAMI CARMEN BV-
colicum.

PAMPHILVS Ἔρως.

PAmphilus insano Galateæ captus amore,
Stridenti tacita solus sub nocte cicuta,
Rumpebat longo rutilantia sidera quęstu.
Quem circum niueæ quondam unica cura capellæ
Errant,& gelidis neglecti in uallibus agni.
Nec stabulis egisse pecus,nec culmina tecti,
Nec sera meminit deserta reuisere nocte.
Rore procul tantum madida proiectus in herba,
Crudeles querula meditatur arundine flammas.
Huc ades ô Galatæa mei medicina furoris.
Huc ades,extremum uel uisito funus amantis.
Pamphilus ecce uocat tuus ò Galatæa,peritq;:
Et tu flammiuomæ duris in collibus Aetnæ,
Mollibus indignum refoues Polypomõ in ulnis.
Ah tibi setosi ne candida colla lacerti,
Barba ah ne tenerũ tibi conterat hispida mentũ.
Huc ades ô Galatææ,hic uitrea flumina iuxta
Gramine florigero,uiridi recubabimus umbra.
Pamphile quid sterili iuuat indulgere labori?
Desine,non tanto certasse licebit amanti,
Et certasse tamen,quid tum,si uertice Cyclops
Sidera sublimi feriat? licet audiat ipse
Quantuscunq;,nec illi cessero carmine:sola
Voce uelit,uelit arguta ceciniſſe cicuta.
Molle pecus niuei sunt & mihi uallibus agni.
Corpore Damętas,uultu mihi credit Amyntas.
Non mihi taurinis ceruix riget horrida pilis,
Pectora sunt nobis candentia,læuia nobis

Ora.

Ora; quid amplexus, quid amas insana animos?
Pamphile littus aras: crudelibus aspera † cerne † Cerue
Auribus effusas refugit Galatæa querelas.
Quid speras, sed & esto uelit, uetat ille uolentem,
Quin morere, & lõgos cõponito morte dolores.
Extremum hoc Galatça tui cape munus amantis.
Extremum Galatæa uale, Galatæa ualeto.
Sic ait, & pulsæ referebant carmina rupes.
Omne nemus Galatæa sonat, sonat arduus æther.
Tethys interea Tithonis ab æquore coniunx,
Paulatim croceis subuecta iugalibus alto,
Iam rarescentem pellebat ab æthere noctem.
Et iam Phœbeæ feruentia sidera rupis,
Culmina uix dubio cœpêre rubescere sole.
Cinctus & ecce Damon uiridanti tempora myrto,
Lætus agit teneras ad pascua nota capellas.
Damon, pastorum quo non annosior alter,
Cui iam depositis niteat frons nuda capillis,
Qui iam ter centum cum Nestore cõputet annos,
Vna uiro seræ requies & cura senectæ,
Tortilis hirsuto pendebat fistula collo.
Hic ubi roranti resupinum Pamphilon herba
Aspicit, his miserum dictis compellat amantem,
Quænam sub gelido tenuit Ioue Pampile causa Damon
Teq; pecusq; tuum: fluitas quia totus, & ecce
Nocturno madet omne pecus sua uellera rore.
Si uacat ô Siculum pastorum gloria Damon
Vna, tibi nostros referam moriturus amores.
Cum sol hesternus mediũ transmensus Olympũ,
Vreret igniuomis arentes æstibus herbas,
Atq; ego, ne quicquam noceat calor ille capellis,
Formosi nemoris capto sitientibus umbram:
Illic forte sacræ uideo sub tegmine lauri,
Naiades Aonidesq; simul, Dryadesq; puellas

Ducere ſolennes cantu modulante choreas,
Pan calamo, pulcher cithara ludebat Apollo,
Omnis & in numeros agitabat brachia cœtus,
Pulſabatq; humiles pedibus ſalientibus herbas.
Viderunt oculi, rapuerunt pectora flammæ.
Ibat formoſis formoſior addita nymphis,
Et gracilis toti extabat Galatæa coronæ.
Digna deo facies, ipſo dignus Ioue uultus,
Non illi igniferi Cytherea parẽs pueri, me
Iudice, non illi certari pulchra Diana.
Viderunt oculi, rapuerunt pectora flammæ.
Germanam quantum Phœben lux aurea Phœbi,
Luciferum roſeo quantum Phœbe aurea uultu,
Cætera quàm radians præcellit Lucifer aſtra,
Tam forma ſocias uincit Galatæa puellas.
Viderunt oculi, rapuerunt pectora flammæ.
Cęſaries capitis fuluo criſpantior auro,
Vndiq; ceruicem circumuolitabat eburnam.
Ardentes oculi, liquido caro læuior amne,
Candidioríq; niue, ſuperis rutilantior aſtris.
Viderunt oculi, rapuerunt pectora flammæ.
Adfuit & medijs puer improbus ille chories
Nudus membra, genasq;, leuisq;, & captus ocellis,
Armatus facibus, leuibusq; uolatilis alis.
Adfuit, & medius medio ſtetit improbus orbe.
Viderunt oculi, rapuerunt pectora flammæ.
Hic mihi fulgenti promens ſua tela pharetra,
Flammifera ſtupidum traiecit arundine pectus.
Pectora traiecit, calidumq; per oſſa cucurrit
Virus, & in medias ſerpſit furor ille medullas.
Scripſit, & inſuetis caluerunt intima flammis.
Hinc perij, atq; grauis cœpit mihi uita uideri.
Et iam uirgineas me conſpectante choreas,
Ibat ſupremi ſpatia ultima Phœbus Olympi.

Quid

Quid facerem? iam tẽpus erat, quo ſepta capellæ,
Quo repetant paſti præſepia nota iuuenci.
Me dirus retinebat amor, ſequor inuia ſaltus
Perditus, & queſtu Galatæam ſector inani,
Et uano clamore uoco, fugit illa uocantem,
Nil lachrymas miſerata meas, nil flexa querelis,
Cautibus Iſmarijs immotior, aſpide ſæua
Durior: aëriæ ſummis in rupibus Aetnæ
Immani ſeſe Polyphemi condidit antro.
Hinc perij, atq; grauis cœpit mihi uita uideri.
Tum redeo tandem, ſequitur grex triſtis euntem.
Atq; hic, cum iam ſpes miſero mihi nulla ſuperſit,
Mortẽ oro ſuperos, certè aut (quod gratius eſſet)
Improba permutent Galatęæ pectora noſtræ.

IN D. ERASMI ROTERODAMI carmen Bucolicum, Alardi Aemſtelredami Scholia.

INdolem egregij artificis in D. Eraſmo Rote. perq; adoleſcente, & adhuc Dauentriæ Alexandro Hegio preceptore utẽte, ſubmicuiſſe, ac ſcintillulis quibuſdã ſeſe, pdidiſſe, documento eſſe poterit uel Aeloga hæc Bucolica, in qua ludẽda ſubacti ingenij ſui ſpecimen atq; poëtices guſtum olim præbuit. Ecquid ni prębuit uero? Quando Poëticen appelamus, nõ quõcunq; claudere uerſum pedibus, ſed rationem quæ ſermoni dignitatem, grauitatem, iucunditatem, picturæ lenociniũ ac (ut ita dixerim) diuinitatẽ, atq; εὐθουσιασμὸν quendam adiungit. Atqui hæc facultas nulli contingit, niſi qui pectus omni diſciplinarum genere expleuerit. Siquidẽ uera poëſis nihil aliud eſt, quàm exoĩm diſciplinarũ delitijs ac medullis cõdita placenta, aut (ut melius dicam) ex electiſſimis quibuſq; floſculis compoſitũ mellificiũ. Porrò ut apicula ex floſculis ſuccum

ſuccum mellis colligit, cum alij non delectentur niſi colore & odore: Sic Philoſophiæ ſtudioſus, & ex Poëtis inuenit, quod ad bene uiuendum conducat: cum alij tantũ uoluptate deliniantur. Præclare ergo ſcitéq; Horatius inquit,

Aut prodeſſe uolunt, aut delectare poëtæ,
Aut ſimul & iucunda & idonea dicere uitæ.

Si quisq; eſt, qui utrumq; noſſe concupiſcit, is mihi accuratius expendat uelim carmen hoc, in quo (ni fallor) alludit ad Vergilianam Parmaceutriam, è ſecũdo Theocriti Ydilio mutuatam: id quod præter alia nõ parum multa teſtatur & ipſe uerſus intercalaris,

Viderunt oculi, rapuerunt pectora flammæ.

Theocritus autem ſic habet,

χ' ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην, ὡς μοὶ πόθι θυμὸς ἰάφθη,

Id Vergilius Aegloga octaua ita reddidit, Vt uidi, ut perij, ut me malus abſtulit error. Ita uerò quia carmẽ hoc inſcribitur Ἔρως, id eſt amor, par erat titulo reſpõdere perſonas quoq;. Πάμφιλος enim dicitur totus amans, ſiue omnibus ex æquo amicus. Pamphilus inſano] Vergilius in Buco. Nunc inſanus amor duri me Martis in armis, Tela inter media, atq; aduerſos detinet hoſtes. Stridenti tacita] Vergili. ægloga tertia. Non tu in triuijs indocte ſolebas Stridenti miſerũ ſtipula diſperdere carmen? Galataq; captus] γαλάτεια poteſt interpretari lactea, ἀπὸ τ γάλα, quod ſonat lac: quod paratum eſt colligere apud Ouidium ex amatoria Polyphemi cantione. Candidior folio nuci Galatæa liguſtri. Fuit autem Galatæa filia Nerei ac Doridis, ipſa dicente apud Ouidium libro Metamor. 13. At mihi, cui pater eſt Nereus, quem cærula Doris Enixa eſt. Verg. in Palæmone,

Malo me Galatæa petit, laſciua puella,
Et fugit ad ſalices, & ſe cupit ante uideri.

Lege

Lege Genealogiam Ioannis Boccatij libro 7. cap. 16. Flãmas] Rodolph. Agricola libro de inuent. Dial. 2. cap. de ſimilib. Vulgò itaq; iam uſurpatur ardere, quem amore &c. Plautus Menech. Quaquà tangit, amburit: ſi propius aſtas, Aeſtu calefacit. Plautus Mercat. Ita mihi in pectore atq; in corde facit amor incendium. Ni ex oculis lachrymæ deſcendant iam ardeat credo caput. Idem Ciſtella. Credo ego amorem primum apud homines carnificinam commentum, &c. Terentius Eunucho. Et amore ardeo, & prudens & ſciens uiuus, uidensq; pereo, nec quid agam ſcio.

Vel uiſito] Eleganter uſurpat uel pro ſaltem. Plautus, Si non tangendi, uel nobis uidendi procul ſtantibus copia detur. Terentius in Phormio. Poſtremo ſi nullo alio pacto, uel fœnore. Et tu flammiuomæ] Aetna mons eſt Siciliæ, ab omnibus, aut fere omnibus poëtis ob igneos quos euomit globos decantatus. Aulus Gellius libro. Noct. Atti. 17. cap. 10. citat uerſus aliquot Vergilianos de Aetna. Et Claudianus item in raptu Proſerpinæ: Aetna giganteos & cæt.

Polyphemon in ulnis] De Polyphemo cyclope ſuauiſſime fabulatur Homerus libro Odyſſeæ nono. Vergilius lib. Aene. 3. Ipm inter pecudes uaſta ſe mole mouentem Paſtorem Poylphemum: & Ouidius libro Metamorpho. decimotertio. Pamphile quid ſterili] Rodolphus Agricola libro tertio de inuent. dialect. capite ſecundo, quot modis à dicente tractent affectus. Corpore Damætas] ὁμοιοτέλευτον eſt, hoc eſt, ſimiliter deſinens. Vergilius in Palæmone.

Non mihi taurinis] Antitheton eſt eorum, quæ Pamphilus damnauit in riuali ſuo Polyphemo. Ah tibi ſetoſi, & quæ ſequuntur. Riget horrida pilis] Non dubium quin legendum erit uillis, aut ſimile quippiam: nam pilus priorem corripit, Catullus,

Prætor

Catullus.

Prætor ne faceret pili cohortem.

Ouidius libr. de arte amandi primo,

Et nihil emineat, & sint sine sordibus ungues,
Inq; caua nullus stet tibi nare pilus.

Martialis,

Cui præstas culum, quem Labiene pilas?

Idem libro nono,

Quum depilatos Chreste culeos portes. Porrò quod legitur apud Horatium sub calcem satyræ primæ, Ne me Crispinini scrinia lippi Cõpilasse putes, uerbum non amplius addam. Id uerbi mutuantur Latini ἀπὸ τοῦ πιλέω. Hinc oppillo, expilo, compilo.

Lucretius,

Fluctibus aduersis oppillare ostia contra.

Ouidius lib. Metamorph. 14. Expilatq; genis oculos.

Cerne] Fortasse legendum erit ceruix, aut quod mihi magis probatur, cerne: ut uideatur allusum esse ad prouerbium, Ceruo demissis auribus surdior. Nã cerui (ut inquit Plinius) cum erexere aures, acerrimi auditus: cum remisere, surdi.

Tethydis interea] In exemplarî non autographo quidem, utpote hactenus etiamnum desiderato, cum alijs aliquot æglogis, sed alio, apud Reynerum Snoyum à Gauda medicum, nuper admodum defunctum reperto, apud quem inter puerilia poëmatia amplius annos quadraginta delituit (Alioqui non dubium, quin iam olim recognitum D. Erasmus ipse in apertum protulisset, si quod adolescenti excciderat, habere potuisset) scriptum erat, sed mendose, Thetydis interea, unde nos sic restituimus, Tethys interea. Tethys uxor Neptuni. Vergilius Georgicorum primo,

Teq; sibi generum Tethys emat omnibus undis.

Ouidius libro Fast. quinto. Duxerat Oceanus quondam Titanida

Titanda Tethym. Fuit & alia Thetis, de qua lege Fulgentium Placiadem libro tertio in fabula Pelei & Thetidis, & Ouidium libro Metamorphoseôn undecimo, Iuppiter æquoreæ Thetidis connubia uitat.

Tithonis ab æquore.] De Tithonio uide Homerum libro Iliados undecimo in ipso statim exordio, & Seruium in tertium Georgicorum. Illud leuiculum, sed tamen indicandum, hic per enallagen siue ἐτέρωσιν uariatam esse declinationem. Lege priorem Copiæ Comment. capite decimotertio. Horatius, Longa Tithonum minuit senectus. Et Ouidius item in Epistolis, Iamqúe fugatura Tithoni coniuge noctem, Præuius Auroræ Lucifer ortus erat.

Paulatim croceis] Elegans cum primis est matutini temporis periphrasis. Sic non uno in loco Vergilius, Et iam prima nouo spargebat lumine terras Tithoni croceum linquens Aurora cubile. Idem Aegloga octaua, Frigida uix cœlo noctis decesserat umbra.

Subuecta iugalibus] Id est, equis. Statius libro Thebaidos tertio, Soluerat Hesperij deuexo margine ponti Flagrantes Sol pronus equos. Ac mox, Laxant calidis humentia loris Pectora, pars meritos uertunt ad molle iugales Gramen. Ad eundem ferè modum scriptum est Matthæi uicesimoprimo, Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subiugalis.

Et iam Phœbeæ feruentia sidera rupis.] Temporis descriptio est, quam χρονογραφίαν appellant.

Cinctus & ecce Damon uiridanti tempora.] εἰκὼν siue imago est. Cui iam depositis] χαρακτηρισμός est siue effictio. Qui iam trigenios] Nimirum sic erat in eo (cuius modo meminimus) exemplari. Verum uocem hãc, ut multis parum cognitam, parumq; arridentem mutauimus in tercentũ. Cum Nestore] Homerus

Homerus lib. Iliados ſecundo. Et Ouidius 12. Meta. Vixi annos bis centum, & nunc tertia uiuitur ætas.

Computet annos] Sunt qui putant computare parum eſſe Latinum. Iuuenalis tamen alicubi ſic loquitur, Facies tua cõputat annos. Supputare uerò magis probatur Ouid. lib. de Pontoz. At reditus iam quiſq; ſuos amat, & ſibi quid ſit utile, ſollicitis ſupputat arti culis. Quænám ſub gelido tenuit Ioue.] Iuppiter Ennio teſte, is eſt planeta, quem Græci uocãt aëerem. Theocritus in Batto, Iam pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget. Cum ſol heſternus] Sane quàm apoſita temporis deſcriptio eſt. Sacræ uideo ſub tegmiue lauri] Plinius lib. 15. ca. 30. Idem eãdem Apollini ſacram eſſe teſtatur lib. 12. cap. 2. Vide Fulgentiũ Placiadem in Mythologijs, in fabula de Lauro. Naiades Aonides q; ſimul Dryades q;] Naiades, nymphæ ſunt fontium ſiue fluminũ. Aonides dictæ ſunt à fonte Aone in Aonia regione Boetiæ, illis conſecrato. Iuuenalis, Cupidus ſyluarum, aptus q; bibendis Fontibus Aonidum. Dryades ſunt denominatę à quercubus: δρῦς enim apud nos quercus dicitur. Pan calamo.] Hunc deum Arcades uenerati ſunt, non ſolum ut ſyluarum, ſed diuerſæ materiæ Deũ. Vnde à Græcis πᾶν q; omne ſignificat, appellatur. Pulcher cithara ludebat Apollo] Apollo præter alia epitheta dictus eſt ἀγλαόμορφος, hoc eſt ſplendidè formoſus, formoſeq; ſplẽdidus, ac pulchrè uenuſtus.

THESIS, SIVE POTIVS communis locus de uitando pernitioſo libidinoſo q; aſpectu.

VIderũt oculi, raperuerũt pectora flammæ] Cũ lubricæ ætati omnia etiam tuta ſint timenda, certe imprimis illi cauendum ab impudico libidinoſo q; aſpectu, unde ſcatet omnis uitiorum colluuies.

uies. Scripsit omnium hoc planissime Propheta Hieremi as capite 9. Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere paruulos defo-ris, iuuenes de plateis. Testatur idem quoqz in Threnis cap. 3. Oculus meus deprędatus est animam meam. E-iusdem generis est & illud, Nec sequantur cogitatiões suas, & oculos per res uarias fornicantes, Numeri 15. Huic proximum est illud, Auerte faciem tuam à muli ere compta, & ne circunspicias speciem alienam. Pro-pter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc con-cupiscentia quasi ignis exardescit, Eccle. 9. Et idē, Vir-ginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore eius. Eodem spectant & sequētes parçneses: Ne passim uagentur oculi, sed rectà te præcurrant, Prouer. 4. Co ram cordato est sapiētia, at oculi stultorum passim ua gantur. Prouer. 13. Eccl. 1. Non satiatur oculus uidē-do. Eccl. 9. Ne respicias mulierem multiuolam, ne for te incidas in laqueos illius. Eccl. 14. Abominatio est co ram domino defigens oculum. Iob. 13. Et si oculis cō-sensit cor meum. Prouer. 1. Infernus & interitus nō sa-tiātur, similiter oculi hominum insatiabiles sunt. Me-mento quoniam malus est oculus nequā, Nequius o-culo quid creatum est? Eccl. 31. Pepigi fœdus cū ocu-lis meis, ut ne cogitarem quidem de uirgine. Iob. 31. Quorsum attinet plura hoc genus conuerrere, cū to-ta undique scripturascateat huiuscemodi testimonijs? Porro autē non ab re fuerit hic referre aliquot para-digmata siue exēpla, præceptis enim aures fere imbu-untur, exempla docent oculos. Antiochus tertius quū Dianæ sacerdotem uidisset supra modum elegāti for-ma, continuo soluit Epheso, ueritus ne uis amoris ali quid illum facere compelleret, quod fas non esset. T. Liuius 3. decad. lib. 6. Alexander cum Darij filias habe ret captiuas, demissis oculis eas salutabat, idqz rarò, si-

bi metuens ab illarum insigni forma. Apud familiares autem dicere solet, Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ. Item: Turpe esse qui uiros uicissent, à mulieribus superari. C. Sulpitius Gallus uxorem repudiauit, quod aperto capite fuisset foris, Lex, inquiens, tibi meos unius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his esto speciosa: alijs uelle uideri formosam, in suspitione & in crimine hæreat necesse ẽ. Diogenes animaduertens Olim pyonicem quendam oculos defigere in scortum, ad ed ut præteritum capite reflexo intueretur, Ecce, inquit, ut aries Martius à puella publica obtorto collo uict⁹ abducitur. Ridiculum existimabat, certare cum electis uiris, & à uili puella ueluti captum trahi sine funibus. Aullus Gellius libro 6. capite 8. Appion Græcus homo qui πολυίστωρ est appellatus, facili atq; alacri facũdia fuit: is cum de Alexandri regis laudibus scriberet, Victi, inquit, hostis uxorem facie inclyta mulierem uetat in conspectum suum deduci, ut eam ne oculis suis quidem contingeret. Valerius Maximus lib. 4. de Scipione. Quartũ & uicesimũ annũ agẽs Scipio, cũ in Hispania, Carthagine oppressa maioris Carthaginis capiẽdę sũpsisset auspicia, multosq; obsides, q̊s in ea urbe Pœni clausos habuerãt, in sui potestatẽ redegisset, eximię inter eos formę uirginẽ ętatis adultę, & cœlebs & uictor postquam comperit illustri loco inter Celtiberos natam nobilissimoq; gentis eius Indibili desponsatam, accersitis parentibus & sponso inuiolatam tradidit, aurum quoq; quod pro redemptione puellæ allatum erat summæ dotis adiecit. Qua continentia ac munificentia Indibilis obligatus, Celtiberorum animos Romanis applicando, meritis eius gratiam debitam retulit. Idem de Pericle libro eodem, Ac ne eiusdẽ laudis commemorationem externis inuideamus, Pe-

ri-les

ricles Athenienſium princeps, cum Tragœdiarum ſcri
ptorem Sophoclem in prætura collegam haberet, ac
is publico officio unà diſtrictus, pueri ingenui prę te-
reuntis formam impenſioribus uerbis laudaſſet, intẽ-
perantiam eius increpitans, dixit: Prętoris non ſolum
manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidino-
ſo aſpectu continentes eſſe debere. Terent. Phor.

Interea dum ſedemus illic, interuenit
Adoleſcens quidam lachrymans: nos mirarier,
Rogamus quid ſit, nunquã æquè, inquit, ac modo
Pauptas mihi onus uiſum eſt, & miſeru & graue,
Modo quandam uidi uirginem huic uicinię
Miſeram ſuam matrem lamentari mortuam:
Ea ſita erat ex aduerſo, neq; illi beneuolens,
Neq; notus, neq; cognatus, extra unam aniculam
Quiſq; aderat, qui adiutaret funus, miſertum eſt.
Virgo ipſa facie egrcgia, quid uerbis opus eſt?
Commôrat omnes nos. ibi continuo Antipho,
Voltis ne eamus uiſere? alius cenſeo,
Eamus, duc nos ſodes, imus, uenimus:
Vidimus, uirgo pulchra, & quò magis diceres
Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem:
Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida,
Lachrymæ, ueſtitus turpis, ut ni uis boni
In ipſa ineſſet forma, hæc formam extinguerent.
Ille qui illam amabat fidicinam, tantummodo
Satis inquit ſcitaſt, noſter uero. Da. iam ſcio
Amare cœpit. &c.

Idẽ Eunucho: Dum apparatur, uirgo in cõclaui ſedet
Suſpectãs tabulã quãdã pictã, ubi inerat pictura hæc,
Quo pacto Danaę miſiſſe aiũt quondam in gremium
imbrem aureum:
Egomet q̃q; id ſpectare cœpi, & qa cõſimilẽ luſerat
Iã olĩ ille ludũ, impẽdio magis anim⁹ gaudebat mihi

THESIS

Deum ſeſe in hominem cõuertiſſe, atq; per alienas tegulas Veniſſe clanculum per impluuium, fucum factũ mulieri. Ad quem deum? qui templa cæli ſumma ſonitu concutit. Ego homuncio hoc non facerẽ? ego uerò feci ac lubens. Homerus lib. Iliados tertio, Sedebãt autem circa Priamum quos dixi principes, & inter ſe colloquebantur in alta turri, ſimiles cicadis, quæ opacis arborum ramis inſidentes ſuauem illum cantũ exercent: hi uerò uadentem Helenam in turrin conſpexerunt, alius ad alium ſupreſſa uoce dicebat: Profecto nõ indignum eſt Troianos Græcos q;, tot mala, tanto temporis ſpatio ſuſtinere, ob hanc faciem quę prorſus nõ humana, ſed immortalis cuiuſdam deæ uidetur. Cæterum etſi tam diuina ſpecie mulier eſt, tamen eam ſatius erit ad Penates ſuos remittere, quàm retinere, ne nobis poſteà ſit liberis q; noſtris cauſa calamitatis. Ariſtoteles lib. Ethicorum 2. In uniuerſis autem cauendũ eſt à uoluptate, non enim incorrupti iudicamus de ipſa. Vt ergo Troianorum ſenes ergà Helenam ſeſe habuerunt: ſic & ad uoluptatem, in omnibus q; illorum dicere uocem oportet: hoc enim pacto ipſam remouẽtes à nobis minus peccabimus. Ariſtoteles Politicorũ 8. capite 3 8. Cum uerò dicere quicquam turpe interdiximus, clarum eſt, quia & aſpicere, aut picturas, aut actus deformes prohibemus. Quintilianus libro 7. ca. 4. Illud quoque eſt ex relatione ad aliquid, quod non huius rei gratia dictum uidetur amplificationis gen⁹. Non putant Troiani principes, Graios Troianos q;, propter Helenæ ſpeciem tot mala, tanto temporis ſpatio ſuſtinere, quænam igitur illa forma credenda eſt? Nõ enim hoc dicit Paris, qui eam rapuit, non iuuenis aliquis, aut unus è uulgo, ſed ſenes, & prudentiſſimi, & Priamo aſſidentes. Verum & ipſe decẽnij bello exhauſtus, amiſſis tot liberis imminẽte ſummo diſcrimine,

cui

cui faciem illam, ex qua tot lachrymarum origo fluxisset, inuisam atque abominandam esse oportebat, & audit hæc, & eam filiam appellans iuxta se locat & excusat etiam, atq; sibi esse malorum causam negat. Nec mihi uidetur in Symposio Plato, cum Alcibiaden confitentem de se quid de Socrate pati uoluerit, narrat, ut illum culparet, hæc tradidisse, sed ut Socratis inuictã continentiam ostenderet, quæ corrumpi speciosissimi hominis tam obuia uoluptate non posset. Verũ quid opus hæc ex gentium monumentis repetere, quum Biblia sacra tam graphicè, tamq; copiosè nobis hęc passim depinxerint? Principio de Heua, Gene. 3. Tum de Dina filia Iacob, Gene. 34. Deinde de hera siue dña Ioseph, Gene. tricesimonono. Præterea de Dauide contẽplante Bethsabee, nimisq; pulchram mulierem sese lauantem, 2. Reg. 10. Post hæc de Sampsone Iud. 14. & de Holoferne Iudith. 10. Ad extremum de presbyteris Susannę Danie. 13. At quorsum ego uetera conquiro, cum mihi liceat uti præsentibus exemplis atq; uiuis? à quorum recensione, quia prope quotidie ubiq; contingunt ob id breuitatis studio supersedemus. Illud haudquaquam prætereundum silentio: Vt frustra clauduntur portæ ciuitatis, si una relinquatur aperta, per quam hostes irrumpant: Ita non satis est in cæteris temperatum esse, si uisus pateat pernitiosis aspectibus. Vt diligentius seruãda est ea porta, quà uia sit ad regiam: Ita cautius seruandus est uisus, quòd maxime potest uel iuuare uel lædere. Sed operæprecium est audire D. Hieronymum libro aduersus Iouinianum secundo. Per quinq; sensus quasi per quasdam fenestras, uitiorum ad animam introitus est. Nõ potest ante metropolis & arx mentis mentis capi, nisi per portas eius irruerit hostilis exercitus. Horum perturbationibus anima prægrauatur, & capitur aspectu, auditu, odoratu

doratu, sapore, tactu. Si circensibus quispiam delectetur, si athletarum certamine, si mobilitate histriõum, si formis mulierum, splendore gemmarum, uestium, metallorum, & cæteris huiuscemodi, per oculorum fenestras animæ capta libertas est: & impletur illud prophetic ũ: Mors intrauit per fenestras uestras. Rursum auditus uario organorum cantu, & uocum inflexionibus delinitur & carmine poëtarum, & comœdiarũ nimorumq; urbanitatib. & strophis, & quicquid praues introiens uirilitatem mentis effœminat. Odoris autem suauitas, & diuersa thymiamata, & amomum, & cyphi œnanthe, muscus, & peregrini muris pellicula, & dissolutis & amatoribus conueniat, nemo nisi dissolutus negat. Porrò ciborum auiditas, quod auaritiæ mater sit, & animum quasi quibusdam cõpedibus degrauatum in terra teneat, quis ignorat? Propter breuem gulæ uoluptatem terræ lustrantur & maria, & ut mulsum uinum, perniciosusq; cibus, fauces nostras trãseat, totius uitæ opera desudamus. Tactus autem alienorum corporum, & fœminarum ardentior appetitus uicinus insaniæ est. Ob hunc sensum cupimus, irascimur, gestimus, inuidemus, æmulamur, soliciti sumus, & expleta uoluptate per quandam plenitudinem rursus accendimur, quærimusq; facere, quod cum fecerimus iterum pœniteamus. Igitur cùm per has portas quasi quidam perturbationum cunei ad arcem nostræ mentis intrauerint, ubi erit libertas? ubi fortitudo eius, ubi de deo cogitatio? maximè cùm tact⁹ depingat sibi etiam preteritas uoluptates, & recordatione uitiorum cogat animam compati, & quodãmodo exercere quod agit. Hieroymus in cõmentarijs ad Titũ, Quõ iuitaq; mãsuetudo, patiẽtia, sobrietas, moderatio, absiinẽtia lucri, hospitalitas q̃q; & benignitas p̃cipuæ debent esse in episcopo, & inter cunctos laicos eminentia: sic

& ca-

& castitas propria & (ut ita dixerim) pudicitia sacerdotalis, ut non solum ab opere se immundo abstineat, sed etiam à iactu oculi & cogitationis errore, mens Christi corpus confectura sit. Hieronymus in Ezechielem, Minoribus enim maiora monstrantur, uultuq; & oculis dissimulari non potest, dum luxuriosa & lasciua mens lucet in facie, & secreta cordis motu corporis & gestibus indicantur. Vnde, Heu quàm difficile est crimen non prodere uultu? Idem in psalmo xvi. Auerte oculos tuos, ne uideant uanitatem.

Ambrosius in eundem psalmum, Cum uideris aliena monilia, aurum, argentum, & concupieris ut extorqueas, intrauit mors per fenestram: claude ergo hanc fenestram cùm uideris alienæ mulieris pulchritudinem, ne mors possit intrare.

Gregorius libro Moral. uicesimoprimo, Species formæ cordi semel per oculos illigata, uix magni lustaminis manus soluit.

Idem alicubi, Ne, inquit, in lubrica cogitatione uersemur, non debemus intueri quod non licet concupisci. Vt enim mens in cogitatione seruetur à lasciuia uoluptatis suæ, seruandi sunt & premendi oculi, quasi quidam raptores ad culpam.

Cyprianus de singula cleric. Ex improuiso uel trã seunter ad horam fœmineus aspectus occurrens, uelut sagittas alienis oculis iactat.

Cyprianus Tractatu de habitu uirgineo, Cæterum si tu te sumptuosius comas, & per publicum notabiliter oculos in te iuuentutis illicias, suspiria adolescentium post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, peccandi fomitem succendas, ut etsi ipsa non pereas, alias tamen perdas, & uelut gladium te & uenenum præbeas, excusari non potes quasi mente casta & pudica.

Auguſt. de honeſtate mulierum, cap. 5. Quomodo ſi aligs carbones apprehenderit, ſi cito eos proiecerit nihil ei nocebunt, ſi uerò diutius tenere uoluerit, ſine uulnere abire non poterit. Ita qui ad concupiſcendum oculo defixerit intuitum, & libidinis malum in corde ſuſcipiens, morari in corde ſuo permiſerit, excutere à ſe ſine animæ plaga non poterit. Ideò iugiter clamemus cum propheta, Oculi mei ſemper ad dñm.

Ioannes Chryſoſto. de pœnitentia ſermo. 8. Tu uerò quum mulierem uideris formoſam, ſplendentem oculis, ornatam ſtola, libidine titillãtem, deſiderantẽ uiſum, reſpice deſuper ſtantem coronam, quò tale ſpectaculum prætereas. Vidiſti conſeruum, dominum cõſidera, atq; omnino morbum curabis. Si enim qui diſciplina pædagogum ſequuntur, non flectuntur circũ, non uariè inhiant, non ſtudio deſiſtunt: Multò magis tibi, qui Chriſtum quaſi præſentem cogitationibus intueris, nihil horum fuerit. Chryſoſto. ſermo in Oziam. Sicut ignis mox ut calamum apprehenderit, nõ expectans aliquo tempore, attractam ad ſe materiam ſua flamma accendit: Ita & concupiſcẽtiæ ignis ut primum formoſitatem & uenuſtatem uiſu attigerit, animam ſtatim accendit. Ibidẽ, Quemadmodum cerua telum corpore fixum ferens, licet uenatorum manus effugerit, perit tamen tandem: Sic & anima telo concupiſcentiæ ob intemperantiã & curioſum uiſum faucia, etſi diſcedat, perit tamen. Chryſoſto. ſermone de Ozia. Sicut nauclerus in portu naufragium faciẽs neutiquam aſſequitur ueniam: Ita uir poſt nuptialem portum aliena coniugia inuadens, uel mulierem alienam curioſius ſpectans nullam habebit defenſionem, tam apud deum q̃ apud homines, etiamſi ſexcenties naturæ uoluptatem prętexat. Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum. Matrem tuam ita uide, ne per illam

illam alias uidere coneris, quarum uultus cordi tuo hæreant: & tacitum uiuat ſub pectore uulnus.

Ambroſius in Pſalmum, Beati immaculati, uerſu Qui timent te uidebunt me. &c. Idem in adhortatione ad uirgines De Ethruſco iuuene. Auguſtinus libr. quæſtion. utriuſq; Teſt. 115. Auguſtinus & adducitur 32. quęſt. 5. cap. Nec ſolo: Nec dicatis uos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: qa impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius. Ambroſius lib. Off. primo. Adulterium non ſolum facti colluuione, ſed aſpectus intentione committitur. Quidq; adeò cuſtodiendus eſt aſpectus, ut caſtus ne intueri quidē debebat obſcœnas picturas. Augu. de ciuit. li. 2. cap. 7. Hinc apud Terentium flagitioſus adoleſcēs ſpectat tabulam quandam pictam in pariete, ubi inerat pictura hæc: Iouem quo pacto Danaę miſiſſe aiunt in gremium quondam imbrem aureum: atq; ab hac tanta autoritate adhibet patrocinium turpitudini ſuæ, cum in ea incitat mutari deū. At quem deum inquit? Qui templa cœli ſumma ſonitu concutit. Ego homūcio non facerem id? Ego uero illud feci ac lubens. Ibidem cap. 12. Et dignum fuit ut Teren. ueſter flagitio Iouis Opt. Max. adoleſcentum nequitiam concitaret. Idem. lib. confeſ. 1. cap. ultimo: Ita uerò non cognoſceremus uerba hæc, imbrem aureum, & fucum, & templa cœli, & alia uerba, quæ in eo loco ſcripta ſunt, niſi Terent. induceret nequam adoleſcentem, proponentem ſibi Iouem ad exemplum ſtupri, dum ſpectat tabulam quandam pictam in pariete ubi inerat pictura hæc: Iouem quo pacto Danaę miſiſſe aiunt in gremiū imbrem aureum, fucum factum mulieri. Et uide quo modo ſe concitat ad libidinem quaſi cœleſti magiſterio. At quem deum inquit? Qui templa cœli ſumma ſonitu concutit. Ego homuncio id non facerem? Ego

uero illud sponte feci ac lubens. Propertius lib. 2.

Quæ manus obscœnas depinxit prima tabellas,
Et posuit casta turpia uisa domo:
Illa puellarum ingenuos corrupit ocellos,
Nequitiæq; suæ noluit esse rudes.

Ioannes Chrysostomus homilia 17. ex cap. Matth. 5. Non enim passim dixit, qui concupiuerit: potest nanque etiam aliquis inter secreta montium residens concupiscere, sed qui, inquit, uiderit mulierem ad concupiscendum, id est qui concupiscentiam uidendi curiositate collegerit, quiq; nullo omnino cogente, quiescenti animæ feram subito immiserit. Hoc enim non iam naturæ est, sed propriæ omnino desidiæ: quod certe olim etiam ueteri lege prohibetur: Noli, inquit, addiscere pulchritudinem alienã. Deinde ne quis diceret, Quid autem, & si inspiciam, nec tamen capiar? Cohibuit aspectum, ne huiusmodi licentia fidens etiam in peccatum quandoq; corrueres. Quid autem, inquit si uideo ad concupiscendum, sed tamen turpe nil egero? Et sic quidem iam in adulterorum parte numeraris. Pronunciauit enim lator legis, nec amplius aliquid huic oportet inquiri. Deinde semel quidem, & secundò & tertiò sic uidens possis animum continere: Si uerò frequenter id feceris, fornacemq; istam sponte succendens, profecto capieris. Nõ enim ex natura humana lubricus consistis. Sicut enim nos cum gladium teneri uideamus à puero, etiamsi nondum eum uulneratum inde esse cernamus, uerberamus tamen ac sæpe minantes denunciamus, nequando illum rursus attingat: ita etiam deus inuerecundum coërcet aspectum, ne quandoq; in ipsam quoq; incidat actionem. Tertullia. de uirginibus uelandis, Iudicabunt nos Arabiæ fœminæ ethnicæ, quæ non caput, sed faciem quoq; ita totam tegunt, ut uno oculo liberato contentæ sint dimi

diam

diam frui lucem, quam totam faciem prostituere.
Mauult fœmina uidere quam uideri.
Tertullianus lib. de cultu fœminarum. Perit enim ille in tua forma, si concupierit, & admisit iam in animo, quod concupiuit, & facta es tu gladius illi, ut etsi à culpa uaces, ab inuidia nõ liberaberis. Vt quũ in alicuius agro latrocinium gestum est, crimẽ quidem dominum non constrigit, dum res tamen ex ignominia notatur, ipse quoque infamia aspergitur. Amianus Alexand. episcopus, Marci Euangelistæ discipulus oculum ipse sibi eruit, quòd transeuntes fœminas parum pudicè aspexisset. 2. Petri. 2. de Lot, *Aspectu enim & auditu iustus erat.* Ibidem, Oculos habentes plenos adulterij, & qui à peccando cessare nesciunt. *Sed redeundum nobis ex diuerticulo.* Hæc aliâs fusius agemus in libello de custodia quinq; sensuum: nunc itaq; quod supereſt persequamur. Ibat formosis] Cicero ad Herennium libr. 4. de imagine. Non illi igni feri] Periphrasis est Veneris. Pulchra Diana] Diana Iouis filia ex Latona matre' ob uirginitatis amorem fertur hominum consortia fugisse, & ut se à libidinis æstu liberaret, uenando incolebat syluas ac motium saltus, Vergilius lib. Aenei. 1.

Exercet Diana choros, quam mille sequentes,
Hinc atq; hinc glomorantur heroades: illa pharetrã,
Fert humero, gradiensq; deas supereminet omneis.

Germanam quantum] Statius libro Thebaidos octauo, Tempus erat, iunctos cum sorori ignea Phœbi Sentit equos & cætera. Quantum Phœbe] Silius Ital. libro decimosexto, Vt Phœbe flagellas, ut fratris lumina Phœben Exuperant. Viderunt oculi] Musæus est oculus præceps, animi uia, labitur inde Vulnus, in mentem coniectu fertur ocelli. Michaël Verinus, Lumina p̃dantur mentem, pariuntq; ruinam

Lumina

Lumina: nequitiæ, si sapis, obde fores. Iacobus Sanna
sarius de Orpheo respicienti,

Hoc fuit, infelix & adhuc heu respicis Orpheu,
Quod te, quod miseram perdidit Eurydicen?

γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσιν βέλος .i. Mulieris oculus spi
culum iuuenibus est. Luciferum roseo] Plinius li
bro. 2. cap. 8. Infra solem ambit ingens sydus appella
tum Veneris, alterno meatu uagum, ipsisq; cognomi
nibus æmulum solis & lunæ, præueniens quippe &
ante matutinum exoriens Luciferum nomen accipit,
ut sol alter diemq; maturans: contra ab occasu resul
gens nuncupatur uesper, ut prorogãs lucem, uicemq;
lucẽ lunæ reddens. Silius Ital. Qualis ubi Oceani reno
uatus Lucifer unda laudatur Veneri, & certat maiori
bus astris. 2. Petri 1. Donec dies illucescat, & Lucifer
exoriatur in cordibus uestris. Hunc Fulgentius Pla.
libro 2. Auriferum uocat. Plauto in Amphytrione, ue
sperugo appellatur stella, quæ Græcis Hesperus: unde
illud, ἕσπερος ὁ κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἴσος ἄστηρ .i. Hesperus
in cœlo lucet iucundior ignis. Catullus, Hespere qui
cœlo luces iucundior ignis. Cæsaries capitis] Vide
Herenniana Rhetorica de effictione. Candidiorq;
niue] Ouidius lib. Metamor. 13.

Candidior folio niuei Galataea ligustri,
Floridior prato, longa procerior alno,
Splendidior uitro, tenero lasciuior hædo,
Læuior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstiua gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uua,
Mollior & cygni plumis & lacte coacto,
Et si non fugias, riguo formosior horto.

Puer improbus] Propertius lib. 2.

Quicunq; ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,

Nonne

Nonne putas miras hunc habuisse manus?
Hic primum uidit sine sensu uiuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non frustra uentosas addidit alas,
Fecit & humano corde uolare Deum.
Scilicet alterna quoniam iactamur in unda,
Nostraq; non ullis permanet aura locis.
Et meritò hamatis manus est armata sagittis,
Et pharetra ex humero Gnosia utroq; iacet.
Ante ferit quoniam, tuti quam cernimus hostem,
Nec quisquam ex illo uulnere sanus abit
Marullus Tarchaniota:
Quis puer hic? Veneris. Plenq; quę causa pharetrę?
Non bene præuisus certa q; arma parat.
Cur sine ueste deus? Simplex puer odit opertum.
Vnde puer? pueros q; facit ipse senes,
Quis pennas humeris dedit? Inconstantia. Quare
Nulla deo frons est? Signa inimica fugit.
Quæ fors eripuit lucem? Immoderata libido.
Cur macies? Vigilis cura, dolorq; facit.
Quis cœcum præit? Ebrietas, sopor, otia, luxus.
Qui comites? Rixæ, bella, odia, opprobrium.
Qui cœlo dignati? Homines. Quæ causa coegit?
Mitior autore est credita culpa deo.
Heu curuum genus, & ueri corda insscia: quò ius
Fasq; scelus miseri si scelere abluimus?

Ἄλεξις.

καὶ μοὶ δοκεῦσιν ἀγνοεῖν οἱ ζωγράφοι
ὃν ἔρωτα, σωτομώτατον γ' εἰπεῖν ἅπαντι
τὸ δαίμονος τοῦτου ποιοῦσιν εἰκόνας:
ἔσὶν γὰρ οὔτε θῆλυς, οὔτ' ἄρσην, πάλιν
οὔτε θεός, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτ' ἀβέλτερος,
οὔτ' ἔνθις ἔμφρων, ἀλλὰ συνεστηκὼς
πανταχόθεν ἐν ἑνὶ τύπῳ.

Minuta

Minuta quædam (ut ait Phœdon) animalia quũ mordent, non ſentiuntur, adeò tenuis illis & fallens in periculum uis eſt. tumor indicat morſum, ut in ipſo tumore nullũ uulnus appareat. Idẽ nobis in aſpectu mulierum formoſarum eueniet, non deprehẽdimus, quẽadmodum aut quomodo nobis obſint, obfuiſſe deprehendimus, Sic ferè Seneca epiſtola 95.

Strozius Filius in Amorem furem,
Dum Veneris puer alueolos furatur Hymeti,
Furanti digitum cuſpide fixit apis.
Indoluit grauiter, pueriliáq; ora rigauit
Flectibus, & matri ſpicula quæſtus, ait
Vnde hæ tantillis uires animantibus? unde
Exili poſſunt lædere aculeolo?
Cui dea ſubridens inquit, non tu quóq; nate
Corpore non magno uulnera magna facis.

Lucianus in dialogo, qui inſcribitur Cupido. Seneca in Hippolyto. Plautus in Ciſtellaria. Martialis in Quintum,

Thaida Quintus amat: quã Thaida? Thaida luſcam:
Vnum oculum Thais, non habet ille duos.

Aeneas Siluius ad Carolum,

Vidimus effigiem laſciui nuper Amoris
Quæ nimium mẽtem mouit imago meam, & quæ ſequuntur. Ex Anacreonte,

Cum puer tento metuendus arcu,
Gnoſia inſigniśq; humerum pharetra,
Igne furtiuo mea nil uerentis.
Corda ſubiuit:
Mox & admiſſus teneris medullis,
Regnat in capta uelut arce uictor,
Méq; inaſſuetos adigit rebellem
Mandere frenos.

Pectora traiecit] Anadiploſis eſt. Caliduśq; per oſſa

ossa cucurrit] Vergilius libro Aenei. 8. Ille repente Accepit solitam flammam, notusq; medullas Intrauit calor, & calefacta per ossa cucurrit. Ibat supremi] Silius Italicus libr. 11. Iamq; diem ad metas defessus Phœbus Olympo Impellebat equis. Similis uesperti ni temporis periphrasis est & apud Ouidium in. 4. Metamor. Iamq; dies exactus erat, tempusq; subibat, Quod tu nec tenebras nec posses dicere lucem, Sed cū luce tamen dubiæ confinia noctis. Cautibus Ismarijs] Ouidius libro Metamor. 13.

Sæuior indo mitis eadem Galatæa iuuencis,
Purior annosa quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis uirgis, & uitibus albis,
His immobilior scopulis, uiolentior amne,
Laudato pauone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro.

Ismarus mons est Thraciæ Seruio teste in lib. Aen. 10. Inde Ismarius. Ouidius in primo epistolarum, Dictus es Ismarijs isse per agmẽ equis. Hinc perij, atq; gra uis] Vide ut eleganter exprimit affectus amore pere untis, idq; eo potissimū noīe, q; uidit sine uestе Dianã. Me dirus retinebat amor] Vitanda est improba Siren, ut quæ blanditur cauda intranti, morsuq; fati gat tentantem reditum. Hoc nimirū est, quod sapiens ille Hebræus dicit, Stillans fauus est scorti os, & mol lius est quam oleum collū eius, uerū postrema amara uelut absynthium & acuta ceu gladius. Claudianus, Velut pastoris in ora Commotæ glomerantur apes, per dulcia rap tu Mella trahit, pẽnasq; cient, & spicula tendunt. Sequitur grex tristis euntẽ] Idem amor exitio pecori est pecorisq; magistro. Cum iam spes misero mihi nulla superfit] Ouid. de reme. amor. Res age tutus eris. Crates Thebanus. Amorẽ, inquit, sedat

fames

fames, Sin minus, tempus. Eo uerò si uti non uales, la-
queus. Id quidam non inelegãter sic Phalæcio expre-
sit, Sedat aligerum fames Amorem. Hoc si non supe-
rat, domabit ætas. Quę si non rapidum fugabit ignẽ,
Nodatum supereſt medela collũ. Seneca Epiſtola 70.
Quemadmodum ei, qui amorem exuere conatur, eui-
tanda eſt omnis admonitio dilecti corporis, nihil e-
nim facilius quàm amor recrudeſcit: Ità qui deponere
uult deſideria rerum omnium, qua cupiditate flagra-
uit, & oculos & aures ab his quæ reliquit, auertat.

Improba permutent.] Horatius ode 33. lib. Car.
Sic uiſum Veneri, cui placet impares Formas atq; ani-
mos ſub iuga ahenea Sæuo mittere cum ioco.

Faunus ad nymphas.

Dicite cur noſtros nymphæ fugiatis amores?
Quid Faunus, quo ſic deſpiciatur habet?
Cornua ſi mihi ſunt, ſunt & ſua cornua Baccho,
Inq; ſuos reuocat Creſſa puella ſinus.
Ignea ſi frons eſt, an non frons ignea Phœbo eſt?
Hoc tamen eſt Clymene facta parente parens.
Barba riget ſuffuſa genis? dedit improba ſæpe
Oſcula barbato Dĕianira uiro.
Intonſo denſoq; tegor præcordia uillo?
Nil ideo Marti eſt Ilia quæſta ſuo.
Capripedem arguitis? quid claudo turpius? at tu
Nupſiſti claudo Cypria pulchra Deo.
Deniq; ſi qua meæ pars eſt non bella figuræ,
Exemplum à cælo quod capiatis habet.
Sed uos nimirum mortalia facta ſecutæ,
(Omnis quando auro conciliatur amor)
Paſtorum & pecoris tenui cuſtodie repulſo,
Quæritis à magnis numera magna deis.

FINIS.

smi Roterodami, per Alardum Aemstelr.

HIc hic siste precor gradum uiator,
Hoc sub marmore clausus est Erasmus.
Quo cum rara iacent sepulta dona:
Felix ingenium, polita uena,
In dicendo Venus peculiaris,
Conditus sale sermo non amaro,
Dulci lingua triplex fluens lepôre,
Pytho flexamina, & medulla suadæ.
Tum solertia rebus in gerendis
Multarum experientiæq; rerum,
Quas longo sibi comparauit usu.
Mirus candor, amabilesq; mores,
Prudens simplicitas, ubiq; quiduis
Flectens in melius modo ferendum.
Insignis pietas, probata uita,
Conatusq; pius pijs iuuandi
Addictos studijs, & exerendi
Vitæ dogmata uera Christianæ.
Quò spectat scopus omnium laborum,
Quos mox à teneris obiuit annis,
Vsq; in decrepitam ferè senectam

ALIVD.

Si tot dotibus auctus, atq; tanta
Nactus commoda, quanta forte nunquam
Cui natura dabit, dabit Minerua:
Si constans adamantinumq; pectus,
Quid quamuis solidumq; floridumq;
Mansurum inuiolabile aut perenne
Credas? unicus ille quando Phœnix
Nunc heu magnus Erasmus hic quiescit.
Luctus perpetuus Theologorum,
Aeterni gemitusq; lachrymeq;
Cultorum studij politioris.

EPITAPHIVM

Quem non triſtem obitu tuo relinquis?
Qui perculſus amore literarum eſt.
Qui puro niueæ decore mentis
Excellis nitidiſſimos olores.
Quiq; multijuga eruditione,
Necnon integritate ſingulari
Nulli cedis habesúe comparandum.

EPITAPHIVM SIVE POTIVS ENCOmion, illuſtriſſimæ Dominæ, D. Magdalenæ Vuerdẽburgeñ. meritiſs. Hęcmondẽſiũ Comitiſſæ, autore Alar. Aemſt.

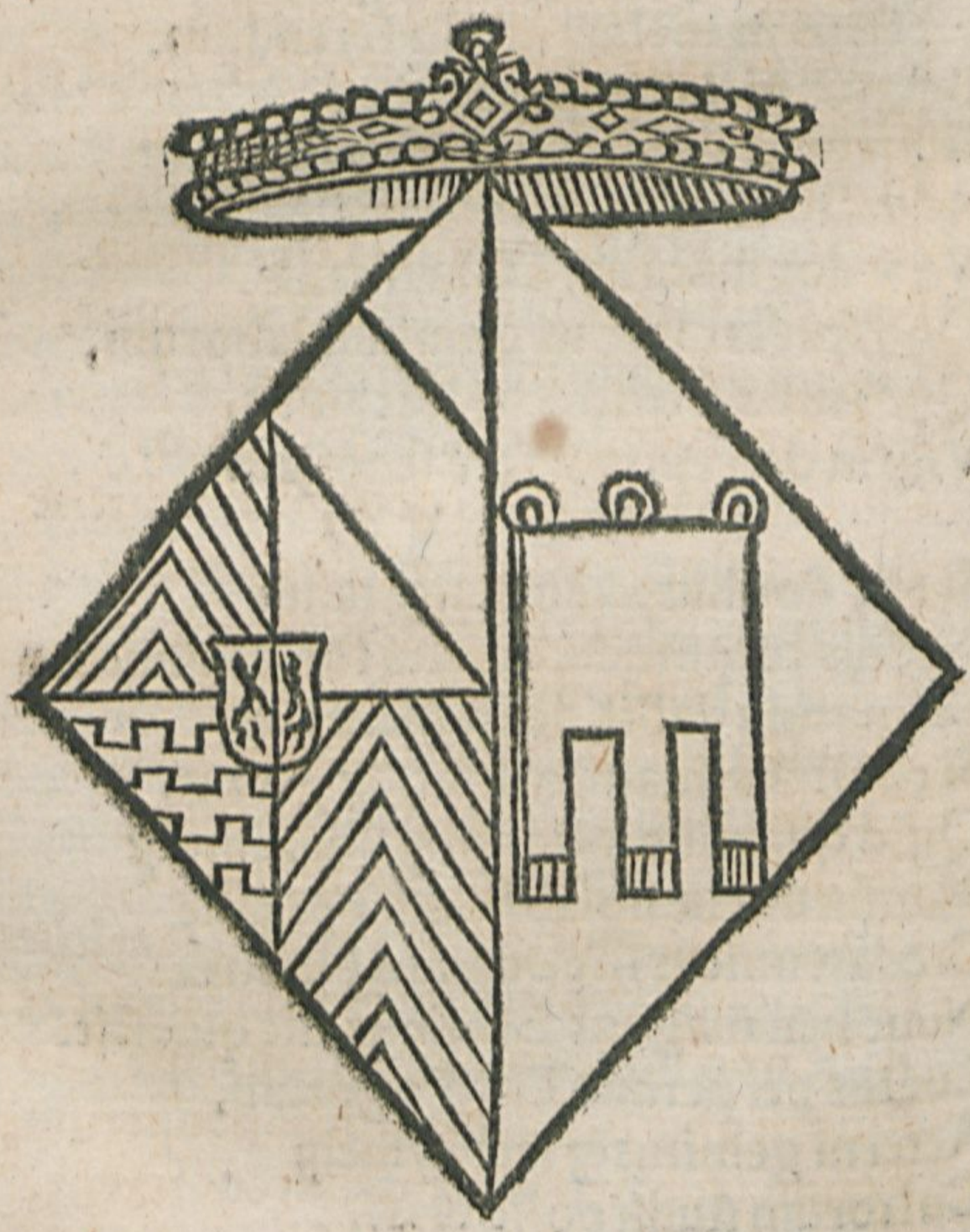

Hic dormit illa nobilis Germaniæ
Virago, coniunx Præsidis Hollandiæ
Ioannis, Hęcmondensium Comitis, uiri
Docte pij, pieq; docti ac candidi.
Illustriores (quos habet Germania)
Proauos auosq; nacta, præluxit suis
Ciuilitate & singulari industria,
Pietate, candore ac simul modestia,
Synceritate, charitate, spe, fide,
Spectatiore nemo qua fuit indole,
Et blandiore culta mansuetudine,
Vultuq; raram prætulit prudentiam,
Quamuis sinistri labe rumoris carens.
Non alia res impensius ac uerius
Illustrat hanc, quàm, non modo quod optima
Vita fuit, fama sed & integerrima:
Id quod licet semper fuerit difficile,
Aetate tum plus fœminis est lubrica.
Natis adaucta quindecim, & ijs bonis,
Plerisq; quorum militantes Cæsari,
Patriam tuendo concidêre prælio.
Quosdam educandis prolibus, militiæ
Aulęq; plures patrio è solo exules
Sese merendo exerceant stipendio.
Alios iuuande destinat Ecclesiæ.
Mendicitatis sic amans & appetens,
Vti foris diues, domi pauper foret,
Peculiare pauperum præsidium:
Quos nulla plures terra, quàm maritima
Hæcmonda profert, quos fouet simul ac alit.
Alit? imò honestis elocat donarijs:
Pios in usus orphanorum & pauperum,
Pecuniarum maximam uim conferens,
Tantumq; seruans uictui sat commoda.

EPITAPHIVM

Quicquid redundat ſuggerit pauperrimis,
Liuoris expers neminem peſſundedit.
Comis, benigna, cuilibetq; amabilis,
Non plus amari q̄ timeri percupit.
Domi foriſq; permanens ſimilis ſui,
Vbiq; pulchrè ſeruiebat tempori:
Matrona quantum & alia nemo pia,
Miris amore ſuperum feruens modis,
Amabat ut cùm maxime monaſticen,
Laborioſa, liberalis, ſuſtinens,
Patiensq; ſupra q̄ fuerit credibile,
Contenta paruo uictitat abſtemia,
Subigitq; corpus improbis ieiunijs.
Vt prima ſemper uiſit hanc dei domum,
Sic & receſſit indidem nouiſſima:
Quam ditat, ornat, locupletat, inſtruit.
Hoc curat unum, ſeduloq; enititur,
Vti modeſtos habeat canonicos
Doctos, pudicos, ſobrios, & integros,
Qui ſemper adſint precibus horarijs,
Necnon ſubinde (& hoc pie) ſacrificent,
Placentq; nobis iure commotum Deum.
Multis diebus continenter maximo
Capitis dolore, febribusq; exæſtuans,
Dei benignitate freta maxima,
Sumptaq; ſumma cum fide Euchariſtia,
Et unctione ceu optimo uiatico,
Iamiam migrare geſtijt cupidiſſime,
Graues labores expetens miſerrimæ
Finire uitæ læta iuxta ac alacris,
Multas & amplas gratias agens deo,
Tractamq; hiulcis apprimnens labris crucem
Exire ſatagit, ſe leuari credidit,
Mittitq; duro è uinculo ac cuſtodia.

Media

Media ſupremum nocte finijt diem,
Hac dormiens quã conſpicis tumba aurea.
Superas ad auras ſpiritus mox remigrat.
I nunc,& effer ſplendidis epigraphis.
I nunc,& orna magnificis elogijs
Saras,Rebeccas,Sephoras & Delboras,
Annas,Suſannas,Dorcades & Lydias:
Hæc una quotquot ſunt præit heroides.
Requiem precatus omnibus fidelibus,
Fac Magdalenes etiam memineris.
Et tu tuæ ſic uiuito mortis memor,
Vt tibi ſcias,nolis uelis,iter omnibus
Semel ſtatutum mox capeſcendum. Vale.

Exceſſit autem è uiuis Anno 1538. poſtridie Natalis Deiparæ uirginis Mariæ,annum agens ſeptuageſimum ſecundum.Requieſcat in pace. Amen.

EPITAPHIVM D. MAgdalenæ Vuerdenburgenſis,ſingularis pauperum adiutricis.

AEmula Chriſte tuæ pietatis ſedula mater,
Te quantum licuit nititur exprimere.
Pupillos,uiduas & egenos undiq; quærens,
Auxiliatrices præbuit uſq; manus.
Sarephthenſis uti uidua ſitiens'q; famens'q;,
Quotquot erant inopes paſcit & exaturat.
Nullum maius erat lucrum quam paſcere egenos,
Fœnore nam modico centupla dona tulit.
Caris annonis armamentaria frugis
Mendicis aperit,clam'q; probe exatiat.
Secreto'q; fouens quos dura premebat egeſtas,
Pauperibus largas ſuppeditauit opes.
Ac uelut exhauſta rediuiuus pullulet arca

EPITAPHIVM

Nummus,& argentum creſcat ubiq; domi:
Sic pia non ſentit pereuntem fœmina cenſum,
Diuite de loculo ditia dona ferens.
Viſit languentes,nudos tegit,atq; famentes
Paſcit,& errantes excipit hoſpitio.
Hoc pietatis iter teneros ingreſſa per annos,
Decurſo ſtadio præmia digna tulit.
Vt cinis ut puluis terræq; eſt reddita terra,
In cælos redijt ſpiritus unde uenit.

Dialogus.

Negotiator & Ignauus Interlocutores.

Negotiator.

QVid quereris demẽs? Ig. Triſti me ſidere natũ.
n. Arte uales? i. Nulla. n. Ingeĩo cõtẽde. i. biãtes
Eſuriũt. n. Querulo tãdem ſuccurret amicus.
Ig. Suſcipit algentem nemo: nunc rarus Oreſtes.
Neg. Cõferet antiſtes. Ig. Sed cõferet antè nepoti,
Et præ me tribuet animarum mille cathedras
Aut ſcurræ in cœnis garritu & uoce petulco.
Neg. Obſequio certa. Ig. Nunq̃ mercabor honores.
Neg. Aut ſeruire licet. Ig. Durum eſt parere togatis
Ditib. à tenui quid ſperes? Neg. Prodiga quæras
Atria magnatum. Ig. Mentiri nolo. Neg. Placebis
Ergo magis. Ig. Technas q nõ amat aulicus, umbra ẽ.
Neg. Vitã ſtipe trahas. Ig. Durũ eſt, uolo uiuere liber.
Neg. Inſtitor eſto. Ig. Grauat rationem ferre patrono.
Neg. Viuere nũ ſtatuis? Ig. Minimo tranſmittit ætas.
Ne. Militiã aggredere. Ig. Dom⁹ excidit aucta rapinis.
Ne. Excole rura. Ig. Tener multũ ſum corpe. Ne. Neto.
Ig. Turpe mones. Ne. Igit qd uis tibi delige. Ig. Fata
Fortunam expedient. Ne. Rapient cito forte ſupinũ,
Et nihil audentem. Ig. Rapient & cætera. Mors eſt
Solamen miſeris: hoc me ſolatur egeſtas,
Deſtituet q̃ non ſublimi ſede tumentem.

Aere

Aere, potentatu celebres & nomine ciues
Anguntur pœnis longè grauioribus. Ne. Heu me
Quã miſerum ſtultumq; eſt ſe ignorare. Pigeret
Ignauum digito triſtem depellere muſcam.

ALARDVS AEMSTL.

redamus ad Florentium Partheniũ.

Florida uirginitas quanti ſit habenda, puſillum, at
Nobile cum primis hoc docet elogium.

Compendiarium Virginitatis encomium.

Eſaiæ capite 56. Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit dominus eunuchis, Si cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ uelim, & tenuerint fœdus meum, ab ijs in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis quod nõ peribit. Sapien. 3. Felix eſt ſterilis & incoinquinata, quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum. Et ſpado qui non operatus eſt per manꝰ ſuas iniquitatem, nec cogitauit aduerſus dominum nequiſſima: dabitur enim ei fidei donum electum, & ſors in templo dei acceptiſſima. Matthæi decimonono, Et ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cęlorum: qui poteſt capere capiat. Primæ Corinthiorum 7. Qui ſine uxore ẽ, ſollicitus eſt de his quæ domini ſunt, quomodo placeat deo: & mulier innupta, & uirgo cogitat quæ domini ſunt, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Et mox ibidẽ, Bonũ eſt homini uxorẽ nõ attingere. Nam uelim oẽs homines eſſe, ut & ipſe ſum. Bonũ eſt ſi manſerint ut & ego. Arbitror igitur hoc bonum eſſe propter p̃ſentem neceſſitatem: nam bonum eſt homini ſic eſſe, hoc autem ad id quod uobis conducibile eſt dico, non uti laqueum uobis iniĳciã, ſed ut q̃d honeſtũ eſt ac decorũ, ſequamini, & ut adhæreatis domino abſq; ulla diſtractione, atta-

men beatior est, si sic maneat iuxta meam sententiam. Opinor autem quod & ipse spiritum dei habeam. Apocalypsis decimoquarto, Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; uirgines enim sunt, hi sequuntur agnum quocunque ierit, & sine macula sunt ante thronum Dei.

ALARDVS AEMSTELREDAMUS suo Philogeni. S. D. P.

QVòd me ad coniugij sanctissimi (ut uocas) statum cohortaris, beneuolentiam agnosco tuã, qui amico quod tibi est, cupis esse idem. Ergo iam pridem cum filijs Israel, lateritio opere defatigatus, ex Aegypto in desertum ad sacrificandum deo cœli propero. Cum Ioseph Aegyptiam dominam nudus effugere studeo, in eremum subductus ad aquas Marath, ut in duicediuem per crucis lignum uertantur. In desertum Iesum sequi conor, ut de eius panibus satiari merear, ne deficiam in uia. Relicta domo & æqualibus ad ripam Iordanis, & pœnitentię exhortationem à uentura ira fugere gestio. Cum Dauid excitatam in me Saulis inuidiam & immedicabilem irã declinare cupio, spem incolumitatis in latitando fugiendoq; ponens. Cum Iacob in Mesopotamiam me recipere animus est. Quid enim Mesopotamia, nisi uita in meo utriusq; testamenti studio acta? Cum Mose ad desertam & solitariam uitam, quam humanæ perturbationes non uexant, transferre, ut uideam resplẽdentem lucem, ut ea instructus confirmatusq; aliquãdo post mersos Aegyptios, deuictos omnes inimicos triumphem. Ne me aula hæc regia cõinquinet ac corrumpat, ne irretiat potentia, me subducere cupido incessit. Quæ autem Pharaonis aula nisi fucatus hic mũdus? cuius principem dæmonem sacrum testatur Euangelium

angelium. Laqueos nobis in uia extentos, sed ab-
scõditos(de quibus in Psal.)euadere gestio,ut his cõn
tritis eripiar ut passer,& transmigrem in montes,aut
acceptis pennis sicut columbæ uolem & requiescam,
aut ut elonger fugiens,maneam in solitudine ubi He-
lias,Helizeus,Baptista &c.Cum Mose serpẽtem suspẽ
dere in deserto,& scalam Iacob, cui deus innixus est
ascendere conor,uel potius calceos abijcio,ut facilius
ad lucem accedam. In terris cœlestem quodammodo
uitam agere, & abditus cum sponso Christo delitiari
quęro. Ambio & quæro magis quam inuenio, ex o-
mnibus finibus Israeliticis Abisac Sunamitidem ado-
lescentulam,cuius complexu calefiat frigidus circum
præcordia sanguis,quo &cor meum inardescat in uia
huius peregrinationis. Leua eius sub capite meo, &
dextera illius amplexeť me, ut det capiti meo augmẽ
ta gratiarũ,& eripiat itẽ me à muliere aliena, quæ se
blanditijs uenditat, & relicto pristino marito, pacti
diuini obliuiscitur.Paradisi colonum de possessione
sua mulier deiecit.Et electi inde pelliceis nuptiarum
tunicis induuntur,quas Helias ad paradisum rediens
abiecit in terram: Nuptiæ quidem non malæ,quas
honestauit Seruator,quę præter alios suscepit Moses
ille:sed cœlibatus tanto præstantior,quãto Mose ma
ior Helias. Ille manna è cœlo deduxit, hic ignem.
Ille coturnices aduolare fecit,hic uerbo cœlum clau-
sit & aperuit cataractas eius.Mosi locutus est deus, cũ
Helia conuersatus est. Moses mare diuisit & traduxit
populum,Helias curru igneo in cœlum sublatus est,
ille in mari uiator, hic auriga curru igneo in cœlum
sublatus est.Breuiter,ille terrenis miraculis,hic cœle-
stibus glorioſior. Non hæc tibi respondeo,q parum
mihi placeat matrimonium.Scio Christum nuptijs in
terfuisse,scio rerum omnium opificem illud iustituis-

 se,&

se,& post diluuium,ut crescerent & multiplicarentur imperasse. An non in Euangelio ipse iusserit dicens? Propterea deserit homo patrem & matrem, & adglutinabitur uxori suæ,& erunt duo in carnem unam. Et ipse licet è uirgine nasci uoluerit, placuit tamen etiam ut hæc desponsata esset uiro, cui nomen Ioseph. Nolim credas me ignorare non damnanda esse coniugia. Scio enim hoc dogma hæreticum in concilio Gaugrensi iam olim explosum esse. Vt interim sileam ueterem legem hoc honoris impendisse matrimonio, ut quisquis sponsam duxisset eodem anno nõ cogeretur in bellum exire. Neque nos Marcioni & Manichæi dogma sectantes nuptijs detrahimus, nec Tatiani principis Eucratitarum errore decepti omnem coitum spurcum putamus, qui non solum nuptias sed cibos etiam quos deus creauit ad utendũ damnat & reprobat. Porrò autem quòd obijcis præceptum esse, Crescite & multiplicamini: Esto sanè, sed subijcitur, Et replete terram: Crescat ergo & multiplicetur, cui terra cordi est, qui terrestria quærũt, quo terram impleturus sit. Ipse iam didici primam dei sententiam secunda Euangelij lege mutare, quæ beatos pronunciat, qui se castrarint propter regnũ dei. Atq; dices,& ante &post diluuiũ obtinuit ea sententia. Fateor, sed quid istuc ad nos, in quos fines seculorum deuenerunt? Qui probat quæcunq; antiquis dicta sunt, idem non improbet, quod ijsdem dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dẽte, aliaq; innumera, quæ longum esset percensere. Quin apud eos ipsos cœlebs Hieremias, cœlebs uixit Helias, Helizeus cœlebs, cœlibes multi filij prophetarũ. Per Esai am promittit dñs Eunuchis in domo sua,& in muris suis locum,& nomen melius à filijs &filiabus,& nomen sempiternum. In Apocalypsi cantant quasi canticum nouum ante

sedem

ſedem, & quatuor animalia & ſeniores,& nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor milia, qui empti ſunt de terra. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati,uirgines enim ſunt.Hi ſequuntur agnum quocunq; ierit. Hieremias captiuitate imminente,uxorem uetatur ducere.Iacob ut cum domino colluctatus eſt: neruus femoris elanguit,deſijtq; liberis operam dare.Paſcha facturi accingere lumbos iubentur.Et in Euangelicis literis monemur præcinctis lumbis,Euangelij tenere lucernas. Prodeat in medium fortiſſimus ueritatis aſſertor, & doctor, qui bonum eſſe ait homini mulierem non attingere, & uult omnes homines eſſe, ut ipſe erat. Solutus es ab uxore? ne quæras,inquit,uxorem. Tẽpus contractum eſt,ſupereſt qui habent uxores, ſint tanq; non haheant, præterit enim habitus huius mundi.

Et Cyprianus in tractatu de habitu uirginũ,Virgines quę ſe Chriſto dedicauerũt,quę ſe caſtrauerũt propter regnũ dei,ſi uirgines eſſe deſinant,nõ mariti, ſed Chriſti adulterę ſunt. Prima ſententia creſcere,& generare p̃cepit,ſecunda ad continentiã ſuaſit. Cũ adhuc rudis mundus & inanis eſt:creſcimus ad humani generis augmentũ.Cũ iam refectus eſt orbis,q̃ capere poſſunt continentiã,ſpadonũ more uiuentes,caſtrãtur ad regnũ Chriſti.Cũ habitationes multas apud patrẽ eſſe dicat,melioris habitaculi hoſpitia demonſtrat:quę ſi petitis,carnis deſideria caſtrãtes maioris gratiæ prę miũ in cœleſtibus obtinetis.At fortiter reclamas tu, ei qui ullũ interdũ ſtimulum perſentiſcit, incunctanter uxorẽ ducendã, niſi perire uelit.Ridiculũ. Vſq; adeone per anguſtã Euangelij portã,& ſtrictam uiam, niſi cum cõiuge incedere nõ licet? quã Paulus,qui non uacauit ſtimulo per carnem, aut non habuit, ut graues imprimis prodiderunt autores, aut certè, quod in confeſſo eſt deſeruit.Facilius omnes, quæ ignorantur

contemnimus. Qui ſemel illecebrã illam guſtarit, ut canis à corio nunquam abſterrebiiur uncto. Libido iti dem, ut auaritia fundum non habet. Vſu creſcit, cui rei utinam non tam crebra quotidianorum adulteriorũ exẽpla documento eſſent, ut nullus ſit neq; modꝰ, neq; numerus. Sic qbus intumuit ſuffuſa uenter ab unda, Quo plus ſunt potæ, plus ſitiũtur aquæ. Nec mihi du bium eſt quin pro inſita tibi pudicitia nõ perinde im probes huiuſmodi uitæ inſtitutum, in quod me uides cooptatũ, niſi q̃ per fortunas tuas ſequi quod proba res nõ licuit. Vtcunq; eſt, habemus dona iuxta gratiã datam nobis uaria. Vnuſquiſq; ut ipſi partitus eſt De us, unuſquiſq; ut illum uocauit dominus, ita ambulet tantum in domino. Iam uero quod iterum iterumq; ĩnculcas, iuſſit Deꝰ homines creſcere, & multiplicari, ac replere terram: hoc nimirum eſt ita ambulare, ut il los Deus uocauit. Ergo ne deipara uirgo Maria, quæ ſe uirum non cognoſcere teſtata eſt, ergo Paulus, Pe trus alijq; cum apoſtoli tum diſcipuli, ergo tot cœli bum uirginumq; milia, diuinum contempſere impe rium, & ceu Gigantes illi Deo ac Naturæ repugna runt? Quod ſi dicimus, quid reſtat niſi, ut cum ijſdem terrifico fulmine in Tartara demur præcipites? ὦ τ Marias, ô cœlum, ô terram, ô maria Neptuni, quò i ſtos odij deduxit impotentia? Adeoq; non memine runt Chriſtum ipſum dixiſſe eſſe eunuchos, qui ſe ca ſtrauerunt propter regnum dei, qui poteſt capere capiat. Quibus placent uerba illa Geneſis primo, im perio dicta accipere, quin hæc eodem imperio dicta accipiunt, quæ magis multo ſonant imperium? Qui poteſt capere capiat. Aut rationem adferant, cur illa imperio dicta, hæc minime ſint. Aut ſi hæc quoque imperio dicta accipiunt, ſupereſt, ut quemadmo dum ſacras uirgines & Deo conſecratos uiros mona

ſterijs

ſterijs profugos, ſacrificos plæroſque ſacri ordinis deſertores, proſtituto pudore fœdis ſubagitationibus operã dare pridem fecerunt: nunc matrimonio iunctos, ſoluta lege cõiuges relinquere autores ſint. Quum ſibi omnia permittant ſuo arbitratu, imò cerebroſi uertigine capitis mutare ac remutare.

Ac quod ad ſacerdotum cœlibatum attinet, quando & hic uulgo lapis eſt, in quem impingitur, & petra ad quam offendunt, ſciant iſti, nunquam in Eccleſia, ne apoſtolorum quidem temporibus permiſſum fuiſſe iam ſacerdotibus aut diaconibus, matrimonio iungi: ſed ante matrimonió iunctis conceſſum fuit ſacerdotium aut diaconatum adire non relicto ob id cõ iugali officio. Quod tamen quum uehementer contenderent hæretici quidam, nempe ut maritali continuò officio abſtinerent, conſtanter obnixa eſt Eccleſia Gaugrenſi concilio, quarto canone, ſub anathematũ denunciatione contrarium decernens, & ante hoc in maxima Nicæna ſynodo uenerabilis confeſſor Paſnutius. Sed obijciunt Apoſtolum ad Timo. ac Titum præcipientem, ut Epiſcopus ac diacon ſit unius uxoris uir. At uerò id non ſic præcipit Apoſtolus, teſtibus ipſis adeò ueteribus doctoribus, ut, ſi non habuerint uxorem, ducant, ſed ne duas habuerint. Si enim digniorem faceret uxor, & non magis bigami aut trigami initiarentur, ſed quia tunc in nouello germine, non tot erant uirgines, quòd neceſſarij erant ſacerdotes, ideo ſunt ordinati mariti. Alioqui quis (ut dixi) melius Paulum inteilexit, quam ipſemet ſemet? qui & ipſe cœlebs uixit, ut ſatis liquet ex 1. Corint. 7. conſentientibus antiquiſſimis patribus, nominatim D. Ambroſio, quem breuitatis ſtudio adduxiſſe contẽtus ero. Is in eum quem proxime citauimus locum, ſcribit in hæc uerba de B. Paulo, Non diceret, bonum

eſt

est in nuptis ut sint sicut & ego, nisi esset integer in cor-
pore. Nec diceret, Omnes homines uolebam esse sicut
me ipsum. Si enim habuerit uxorem, & hoc dixit, uir-
gines esse noluit, sed absit. Sic enim à pueritia spiritu
seruiuit ut huius rei studium non haberet. Quippe
quum iuuenculus anticipatus sit à gratia dei. Hæc
Ambrosius.

Omnium igitur errorum qui sunt innumerabiles haud scio an ullus sit uulgatior, adeoq; pernitiosior, quam illorum sciolorum hodie & heri natorum, qui quocunq; in loco, quoscũq; inter mystas religiosos q; uisum est, sacerdotibus ducendas esse uxores, in postremisq; habendum cœlibatum uociferentur. Neq; crederim ullã item lætaliorẽ in uitã hoïm pestẽ peruasisse, q̃ eorũ qui pestilentissimũ hoc dogma ubiq; publicitus crepant, inculcant, & ad nauseã usq; deprędicant. Eamq; cantionẽ plusquam Sirenæam extra æditos omnis generis libellos, auribus etiam adolescentium rerum imperitorũ, & libere eductorũ nusquã nõ occinunt, hoc est (quod aiunt) oleũ camino addunt. Ad eũ porrò errorem pœnitus animis eximẽdum, plurimũ adferet adiumẽti Cõcionatoris euãgelici Descriptio. Qua cum si desumpta ex Vxoris siue Mulieris Descriptione dissentanea pugnantiaq; (uti docet Rodol. Agricola lib. de Inuent. Dialect. 2. cap. 28. & 29.) compoſueris, procliue fuerit nullo negocio eorum coarguere ineptias qui cœlibatum uituperant. Verum donemus à sacerdotibus ducẽdas esse uxores, tamen longe alienum à sanctionibus Episcoporũ Romanorũ Christi uicariorũ: Præcipuè hoc seculo plusq; corruptissimo, quo in nuptijs non spectat probitas, nõ uirtus, nõ alia nuptiarum cũmoda, sed tãtum opus, & studium pecuniæ corradẽdæ. Qui opibus affluũt pares quęrũ, nõ inferiores, quanq; uirtutibus spectatiores. Quare:

Nisi

Nisi quia nõ cõfidũt Deo, sed magis Mãmonę, cogitãtes suas diuitias: qbus si pares aut etiã ampliores possunt adiungere, nihil sibi defuturũ pollicẽtur, Dei prouidentiæ nulla ratio, nõ putãtes deum melius & posse & uelle secũdare nuptias, si diues pauperẽ hac fiducia in deum & uirtutis amore duxerit. Sed priscorum seculorum, imò maiorum ac pœnè patrũ nostrorũ hęc laus fuit. Nunc passim refrixit charitas, regnat cupiditas & supremus omnium bonorum neglectus. Rusticis quoq; quorum hæc laus hactenus fuit peculiaris, iam degenerantibus. Vt maxime fas sit, tamen parum est tutum aggredi hisce importunis hortatoribus imò coactoribus, insigni uanitate notatissimis, quibus nihil nefas unquam fuit neq; in facinore, neq; in libidine, qui sub prætextu humani generis adaugendi libidini suæ seruiunt. Vt deceat, ut tutum sit, tamen prorsus abominandum facinus & morte piandum deuirginare uirgines deo cõsecratas, uestales atq; sanctimoniales uitiare atque adeò incestare, tibi matrimonio copulare, id quod propudia ista prope quotidie nusquam non factitant, alijsq; itidem licere impudenter asseuerãt. Iam uero quod obijciunt, Si nupserit uirgo non peccauit: Atqui non illa accipienda est, quæ semel se diuino cultui dedicauit. Harum enim si qua nupserit habebit damnationem, quia primam fidem fecit. Virgines quæ post consecrationem nubunt ex æquo adulteræ atq; incestæ sunt. Dij boni quam amant Venereos amplexus pertinacissimi isti uotorum refractarij, adeò improbi, ut quo nomine debeant appellari non satis inueniam. Haud scio magis ne deum contemnant, an eius sanctos irrideant. Dispereã si qd illis charius est nuptijs, quibus eas tamen alioqui modis oñibus inuisas esse cõueniebat, idq; multis de causis. Primum si pietatem spectes, matrimonium est impedimento

pedimento properantibus ad Christum. Deinde si uitæ iucunditatem, innumeras curas secum adducit in felix coniugium. Vt interim sileam de incommodis matrimonij & commodis cœlibatus. Præterea si libertatem quã multi & uitæ anteponunt, hanc inprimis admit coniugij uinculum. Vt honorabile sit inter oñes coniugium, & cubile impollutum, tamen tãta afflictionum multitudo etiam matrimonium honestissimũ atq; auspicacissimũ cõsequi solet, ut nõ tanti uel ꝓpha no homini (mõ non prorsus uoluptuario) debeat esse matrimonia per mille incõmoda solicitare: nedũ eis qui quotidie accinctis renibus, calceatis pedibus, baculos tenentes agnum iubentur comedere cum lactucis agrestibus, ut castitate præcincti illuc perueniant, ubi Christꝰ in dextera dei sedet. Vt sacerdotum sit ducere uxores, certe profligatissimorum nebulonũ, atq; nepotum libidine non admodum dissimilium, non abstemiorum. Vt horum etiam sit haudquaquam tamẽ religiosorum aut cœnobitarum. Quandoquidem monastica religio nihil aliud est, quam continentia siue cœlibatus, paupertas, & obedientia. Vt alios opulẽtos deceat, oĩm indigos tamen non decet, quod genus fermè sunt quotquot sunt homines nostræ turbæ, hoc est uulgus sacrificorum, non senes, nõ ualetudinarios, nõ studiosos, non sapientes. Accipe de hoc testimonium Thaletis Milesij, Solon Athenieñ Miletum profectus, quum frequenter cum Thalete congrederetur, ac forte ambo ex consuetudine in publico deambularent, quidam consilio Thaletis, filij mortẽ illi nunciauit, ad quẽ atrocem nuncium adeò uir ille cõsternatus animo fuit, ut repẽte sese humo affligeret, capillum & barbam uelleret utraque manu, fœdaret uulneribus ora, pallium q; laniaret. Cui Thales, Bono, inquit, animo sis, filius tuus uiuit, at experiri uolui an uxorem ducere & filios

lios procreare expediret ſapienti uiro, ut tibi perſuaſum eſt, ut ipſe aſſeueras, ſed iam non modo non cõducit, uerum maiorem in modum pugnat, quando ex ſapientibus inſani fiant filiorum cauſa. Non quotidie ſacris operantes, non religioſos uotis obſtructiſſimos, non peregrinantes, non concionatores, nõ epiſcopos. Et abſurdum quidem uideretur quiſquis ab ipſis ſacrificorum in matrimonij uincula coniectus eſſet, Epiſcopum uerò atq; adeò Roma. Pontificem Chriſti uicem gerentem, legitimum Petri ſucceſſorem, ſanctiſſimiq; titulum præ ſe ferentem, ſuæ ſpurcitiæ riualem eſſe. Quis eſt tandem qui id æquo animo perpeti aut poſſit aut debeat? Vt nihil horum nos deterreat quæ commemorauimus, tamẽ id temporis ſacris initiatos uxores ducere parum eſſe cõſultum uidetur. Primum quòd non ſine ſumma ſacroſancti ſacerdotij infamia, offendiculo, uotorumq; ſolutione uxores duci nõ poſſint. Deinde quòd magiſtratus quem ſacræ literæ ubique docent metuendum, hoſce nupturientes impuriſſime præfocant. Poſtremo q; ne cauſa quidem idonea eſt. Quid iſti ſic interpretant illud Pauli, Oporret Epiſcopum eſſe unius uxoris maritum, quaſi non liceat eẽ cœlibem? Quaſi uerò neq; Ambroſius, neq; Hieronymus, neq; Auguſtinus, neq; alius quiſquam patrũ poſt ſuſceptum ſacerdotium ſeſe cõtinuiſſet. Quod de Hieronymo palã falſum eſt. De q̃ re nobis idem fidẽ facit, dum aduerſus Iouinianum ſcribit epiſcopos & ſacerdotes oportere ſeruare cœlibatum poſt ſuſceptum ſemel ordinem ſacrum, nec contrahere matrimonium: apoſtolos quidem habuiſſe uxores, ut autor eſt Ignatius, ſed quos ante apoſtolatum acceperunt, eoſq; poſt apoſtolatum reliquiſſe coniugale officium, & ſemper uixiſſe continenter. Auguſtinus lib. 6. Confeſſionum ca. 3. Ipſumq; Ambroſiũ felicem quendam hominem

ſecundum ſeculum opinabar, quem ſic tantæ poteſtates honorarent, cœlibatus tamen eius mihi laboriosus uidebatur.

Hieronymus in commentarijs ad Titum, Relegamus (inquit) Regum libros, & inueniemus ſacerdotem Abimelech, de panibus propoſitionis uoluiſſe prius dare Dauid & pueris eius, niſi interrogaret utrum mundi eſſent, puri à muliere, non utique aliena, ſed coniuge. Et niſi eos audiſſet ab heri & nudiuſtertius uacaſſe ab opere coniugali, nequaquam panes (quos prius negauerat) conceſſiſſet. Tantum intereſt inter panes propoſitionis & corpus CHRISTI, quantum inter umbram & corpora, inter imaginem & ueritatem, inter exemplaria futurorum, & ea quæ per exempla figurabantur.

Quomodo itaque manſuetudo, patientia, ſobrietas, moderatio, abſtinentia lucri, hoſpitalitas quoque & benignitas, præcipuè debent eſſe in Epiſcopo, & inter cunctos laicos eminentia: ſic & caſtitas propria, & (ut ità dixerimus) pudicitia ſacerdotalis, ut non ſolum ab opere ſe immundo abſtineat, ſed etiam à iactu oculi, & cogitationis errore, mens Chriſti corpus confectura, ſit libera.

Huius rei ſuffragatorem habeo Chryſoſtomum, aduerſus Iudæos oratione tertia & quarta, planeque conſentit Iodocus Clichtouæus de uita & moribus ſacerdotum capite uiceſimo. Idem in Propugnaculo Eccleſię libro uiceſimo, ſecundo capite, ſexto, uiceſimo ſecundo & triceſimo ſecundo. Idem in Antiluthero libro primo, capite uiceſimo primo. Non prætermittamus ne illud quidem, q̃d ſcribit D. Eraſmus de ratione concionandi libro tertio ſub finem: Olim dictum eſt, Creſcite & multiplicamini, & Patriarchæ habuerunt plu-

runt plures uxores. Idem libro Eccle. quarto, De feliciore generatione propaganda præcipit Dominus.

An non & Christus dixit? Sunt qui se castrauerunt propter regnum dei, qui potest capere capiat. Propha nis ne id licebit propter regnum dei, Præsbyteris non licebit? Id Christus, id Paulus tradunt scilicet. Dij me liora, q̃ ut ista cogitarint. Quis uitupare audeat quod ipse Seruator probat Christus? nisi qui parem cum arrogantia impietatem coniunxit, ut in cælum extẽdat digitum, & prouocare audeat Altissimum. Vt oñia mittamus. A ducẽda uxore sic abhorreo, ut quicquam libero lecto putem esse iucũdius. Vel quia nihil est cœlibe lectulo lætius atq; fortunatius, uel quia per βαρυνθρείαν non possem graculorum in morem garrire, uel quia tenuiores meę sunt fortunæ, uel quia nõ magnopere nos solicitat στοργὴ φυσικὴ πρὸς τὰ τέκνα. Vel quia me deterret animus curis impar. Vel quia sicui alteri certè mihi uel maxime cordi est ἀπραγμοσύνη. Vel quia plus satis negotij nobis facessunt publicę docendi concionandiq; prouinciæ eedemq; diuersissimæ. Vel quia non ignorem quàm ingẽs bonum sit libertas, quam nemo sanus uel cum Persarum regno commutet, & quàm misera res seruitus, cui mors anteponitur. Vel quia (ut semel hosce querelarum contextus abrumpam) nos deterret tumultus iste. In hac ergo publica tempestate ceu columbæ in foraminibus petræ tot in cruce uulneribus apertæ, in cauernis maceriæ, querulo sed grato gemitu obmurmurare Deo omnis consolationis, ubi lassa anima tutò latitat ab huius mundi tumultibus, ubi dulci temperie refrigeratur ab æstu carnalium desideriorum, quæ militant aduersus spiritum, in silentio & spe collocãs fortitudinẽ. E turbida maris fluctuatiõe, è Syrtibus, milleq́e periculis

in tranquillum portũ recipere me gestio. Intra castra tutum continere potius quã in acie hosti fodiendum me præbere. Imò imbecillitatis conscius periculiqúe metuens ad sarcinas remanere potius quàm prælij an cipitem aleam experiri. E medio laqueorum in liberã planiciem euadere. Quotidianis uulneribus quotidia na adhibere remedia. Præstolari in silentio salutare dei & in timore expectare aduentum iudicis. In turba unus è plæbe ad radicem montis resistere porius, quã in fastigium fulgurantis fumigantisq; cacuminis ascẽ dere. Breuiter paci ac mihi ipsi restitui, mihi uiuere, quòaliquando(si Domino uidebitur)alijs uiuere quæ am. Quomodo etsi omnes qui suæ consulunt saluti ui uere debeant, certe inprimis sacerdotes. Proinde in hunc sanctissimum adlectus ordinem, statui imò de- beo in eo perseuerare, minimeq; negligere donum, q̃d datum est mihi cum impositione manuum autoritate sacerdotij. Quin potius illud iugibus sacrificijs susci- tare, quæ tot salutis offerunt præsidia, quot tribula- tiones, laqueos, & offendicula coniugatis suis struit mundꝰ, tãq; frequenter infirmos & humiles uirtuti- bus exaltant, quàm crebro matrimonia proceres & ua lidos in profunda præcipitant. Bene uale, & loq̃ci tatem meam in Mulieris seu Vxoris Descriptiõe boni consule. Decretum erat te hisce nugis legendis eneca- re, ne me impune prouocaueris, quod ita tibi uisum putabo, nisi longiores remiseris. Iterum uale mi Phi- logenes, & me(ut soles)perge amare, facturus id cre- de semper mutuo.

Rodolphus Agricola libri de Inuentione Diale- ctica secundi capite 29. Sumamus exemplum, Philoso pho habenda est uxor. Hic Philosophum per locos ex plicemus, similiter & uxorem.

iuxta omnes Inuentionis Dialecticæ Locos explicata per Alardum Aemstelredamum.

Ex definitionis pariter ac descriptionis Loco I.

MVlier est animal ignauũ iuxta ac desidiosum, insatiabili amore. Mulier est animal uarium & mutabile semper pectus habens, & quo minus habet mentis, hoc est inhonestis uoluptatibus addictius, liberum quidem malum, sed seruum bonum.

Chrysostomus in Matthæum cap. 91. Quid est mulier nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, delectabile detrimentum? Menander,

Τερπνὸν κακὸν πέφυκεν ἀνδράσιν γυνή.

Genus animal. Species.

Dalila. Iudi. 16. Iezabel. 4. Regum nono. Athalia 4 Regũ 11. 2. Paralip. 23. Moabitides Nume. 25. Michol 2. Reg. 20. Herodias Marc. 6. & Matth. 14. Saphyra Actorum 5. Xantippe Socratica, Metella L. Sillæ Felicis, Mucia C. Pompei. Actoria, Paula Catonis Censorij. Pasiphaë, Clytemnestra &c.

Diuisio.

Mulierum quædam certis legibus rem domesticam administrant, quædam in totum negligunt. Tit. secũdo, Aliæ subditæ uiris suis sunt, aliæ rebelles. Hæ ex animo facientes suo funguntur officio, istæ suspensa manu peragunt. Aliæ quidem & sapiunt, & parent recta monenti, aliæ nec sapiunt nec parent. Sunt quæ lepide suum accurent pensum, sunt quæ ineleganter (ut nihil addam) oscitanter atq; supine. Quædam calumniatrices siue delatrices, quædam pacificæ. Aliæ garrulæ, aliæ taciturnæ. Quædam honestas præsefe-runt matronas, quædã lenæ sunt alienæ nequitiæ ministræ, non parum multæ lubricæ, plæræq; castæ, sed

ſed quas nemo rogauit.

Genus 2.

Terentius Heauton. Matres omnes filijs in peccato adiutrices, & auxilio in paterna iniuria eſſe ſolent. Terentius Hecyra, Itaq; adeo uno animo ſocrus oderunt nurus. Viris eſſe aduerſas æquè ſtudium eſt, ſimilis pertinacia. In eodem oñes uidẽtur ludo doctæ ad malitiam. Plautus Aulula. Multum loquaces merito habemur omnes mulieres. Cyprianus de ſingularitate clericorum, Semel dixerim: omnis inconueniens ſodalitas mulierum gluten eſt delictorum, & uiſcus toxicarum, quo diabolus aucupatur.

Species 3.

Cornelius Tacitus in dialog. de Oratore, Sic Corneliam Gracchorum, ſic Aureliam Cæſaris, ſic Actiam Auguſti matrem præfuiſſe educationibus ac produxiſſe principes liberos accepimus &c.

Pandora, Helena, Dianira, Dardanides, Lemniæ mulieres, Cleopatra, Eua, ſuis quæq; uiris exitio fuerunt, atque ita deinceps. Omnes igitur mulieres omnium calamitatum ſeminaria uiris fuiſſe in confeſſo eſt.

De fructu arborem cognoſcimus, de roſtro auem, de cauda uulpeculam, de fimbria texturam, de uultu Aethiopem, de unguibus leonem: atque ita de cæteris. Ergo ex tunica commercium, ex garrulitate ac ignauia mulierem. Amictus enim corporis, & riſus dentiũ & ingreſſus hominis enunciant de illo. Eccle. 19.

Proprium & Differentia 4.

Inſatiabilis amor, qui extinctus accenditur, & poſt copiã rurſus eſt inops, animumq; uirilem effœminat, & aliud non ſinit cogitare. Item habere ſemper uacuum & mutabile pectus, addictum eſſe uoluptatibus, neſcire libertate uti, ac imperare, ſed ſeruitutem æquo animo utcunque tolerare. Prouerbiorum triceſimo,

Sanguiſu

Sanguisugæ tres filiæ erant dilectionè dilectæ, sed la-
stæ non saturauerunt eam,& quarȝtę non sufficit dice-
re,satis est. Infernus & amor mulieris,& terra quæ nõ
satiatur aqua,& ignis non dicit satis est.

Natura obnoxiam esse affectibus, minusqúe uale-
re iudicio & ratione,liberos procreare,educare, mur-
murare,lachrymare,rem communem familiarem cu-
rare,οἰκουρεῖν. Hinc dicuntur οἰκουροὶ, quod sonat domus
custodes,ut assiduè domi sint,& esse domi curent, quę
præcipua mulierum laus. Vnde ueteres, autore Plu-
tarcho,fingebant Venerem testudini insistẽtẽ,quòd id
animal nunquam è domo discebat, symbolum pro-
bæ matrisfamiliâs.

Homerus Odiss. φ.

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε·

Prouerbiorum decimotertio,Mulier sedula coro
na est uiri:at illaudata mulier tabefacit ossa.

Totum 5.

Euripides apud Planudem in uita Aesopi inter o-
mnia mala principatum tribuit mulieri:

Furore multo sæuit iratum mare,
Proniq; fluuij,& ignis acris impetus:
Inopia acerba,acerba alia quam plurima,
Sed nil ita acerbum,& noxium,ut milier mala.

Plautus Penulo,Multa sunt mulierum uitia, sed hoc
in multis maximum est, cum sibi nimis placent, nus-
quam operam dant ut placeant uiris.

Hieronymus aduersus Iouinianum, Nihil tutum
est,in quo totius pupuli uota suspirant, alius forma,
alius ingenio,alius facetia,alius liberalitate solicitat,
aliquo modo expugnatur quod undiq; incessitur.

Partes 6.

Et inueni amariorem morte mulierem, quæ la-
queus uenatorum est,& sagena cor eius, uincula sunt

manus illius, Eccl. 7. Manus debiles, & genua dissolu ta, mulier quæ non beatificat uirum suum, Eccl. 25.

Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes super plantas stabilis mulieris: fundamenta æterna supra petram solidam: Sic mandata dei in corde mulieris sanctæ. Eccle. 26.

Hieronymus aduersus Iouinianum, Equus, asinus, bos, canis, & uilissi mancipia, uestis quoq; & lebetes, sedile ligneum, calix & urceolus fictilis probãtur prius & emuntur, sola uxor non ostenditur, ne antea displiceat quàm ducatur.

Coniugata. 7.

Mulier, mulieros us, muliebris, muliebriter. Vxor, uxorius, uxorie. Varro in saty. Menippea, quam de officio mariti scripsit, Vitium, inquit, uxoris aut tollendum aut ferendum est. Qui tollit uitium uxorem cõmodiorem præstat: qui fert, se meliorem facit.

Menander,

κάλλιον γυναικὸς ἐσορᾶν καλοὺς τρόπους.

Idem, Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή.

Adiacentia 8.

Vanitas, uindictæ cupido suspitiosa, malitiosa ingenij uasrities, egregium simulandi artificium. Inconstantia, subtilitas, infirmitas. Blandities perfida, incõstans, ad persuadendum quiduis accommodatè composita, amicitiam commodo metiens, cuius spe adempta, protinus recedit ab amicitia: perpetua sollicitudo, iuges quærelæ, dotis exprobratio: affinium graue supercilium, garrula socrus lingua: successor alieni matrimonij, incertus liberorum interitus. secundo Timothei tertio, Ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper discentes, nec unquam ad cognitionem ueritatis

tis uenire ualentes. Ecclesiastici 22. Patrem & uirum confundit audax. Plautus Mili. Quid muliere peius atque audacius? Nam neque eques neq; pedes præfectus quisquam est tãta audacia. Loquax & arcani prodiga. Micheæ 7. Ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. Plaut. Milite, Licuit uxorem dotatam genere summo ducere, sed nolo mihi oblatratricem in ædes intromittere. D. Hieronymus in epistola ad Furiã de uiduitate seruãda, per q̃ graphice depingit muliebrem garrulitatem. Prouerbio. 19. Calamitas patri est stultus filius. Et mulier morosa est assiduum stillicidium. Prouer. 30. Probam mulierem quis inueniet? Prouerb. 21. Satius est in angulo tecti habitare, quã cum muliere morosa in domo ampla. Idem. Satius est in terra deserta uersari, q̃ cum muliere morosa & iracunda. Prouerb. 25. Satius est sedere in angulo tecti quam in domo ampla cum muliere rixatrice. Prouer. 27. Similis est stillicidio assiduo cũ pluit rixatrix mulier: qui cohibet eam, uentos cohibet, & oleum manu retinere conatur. Domus & diuitiæ dantur à parentibus, à domino autem propriè uxor prudens. Prouer. 19. Filij & ædificatio ciuitatis confirmabit nomen, & super hãc mulier immaculata computabitur. Eccl'i. 2. Ne respicias super mulierem multiuolam, ne forte incidas in laqueos illius, Eccl'i. 9. Manus debiles & genua dissoluta mulier quę non beatificat uirum suum, Eccl'i. 29, Hieroymus in Ecclesiastẽ cap. 7. Sed et hoc, ait, requisiuit anima mea, an recta mulier inueniatur. Et cum uix paucos de uiris bonos inuenerim, ita ut de mille, unum potuerim inuenire: mulierem bonam omnino inuenire non potui. Omnes enim me ad luxuriam, & non ad uireutem deduxerũt. Et quia appositum est cor hominum diligenter ad malitiam ab adolescentia, & pœne omnes offenderunt Deum in hac

ruina generis humani, facilior ad casum est mulier: De qua poëta gẽtilis ait, Variũ & mutabile semp Fœmina. Et Apls, Semp, ait, discentes, & nunquã ad scientiam ueritatis puenientes. Plaut. in Bacchi. Viscus merus mulierum est blanditia. Menander,

Θηρδμ ᾽απάντων ἀγρωτέρα κακὴ γυνὴ·
λύπη πορεῦσα πάντοτ᾽ ἐσιμ ἡ γυνὴ·
ἓν μὲν λεάινης κοὴ γυναικὸς ᾽ομότης.

Seneca de Ira, Vt exulcerata & ægra corpora, quę ad tactus leuissimos gemunt: Ita ira muliebre maxime & puerile uitium est. Hieronymus libro primo aduersus Iouinianum, Nemo enim, inquit, melius scire potest quid sit uxor uel mulier, illo qui passus est. Loquitur ergo in Prouerbijs, Mulier insipiens & audax ĩnops panis eficitur. Cuius panis? Nempe illius qui de cœlo descendit, statimq; subiungit, Terrigenæ apud eam pereũt, & in profundũ infernũ incurrũt. Qui sunt terrigenæ q apud eam pereunt? Vtiq; illi, qui sequuntur primum Adam, qui de terra est, & non secundum, qui de cœlo est. Et rursum in alio loco, Sicut in ligno uermis, ita perdit uirum suum uxor malefica.

Actus 9.

ACtus. Hirundinis in morem garrire, uirtutem habere in labris non in factis, ad gratiam colloqui, intestinis simultatibus tragœdias excitare maledictis irritare, rixari, suspicari, æmulam metuere, non cessare die ac nocte uirum suum callidis stimulare sermonibus, blãda nequiter, & importuna uiolenter donec mentem eius extrudat, & similem sibi faciat maritum. Sericis gemmis & auro se dehonestare magis q̃ ornare, & intuentium animos ad libidinem solicitare citius q̃ ad honestam opinionẽ. Studium omne ĩn curiositatẽ sui cultus cõuertere, & quotidie aliquid nouitatis sumptuosius adijcere. 1. Timot. 5. Porrò iuniores

niores uiduas reiiee,cum laſciuire cœperint aduerſus Chriſtum nubere uolunt,habentes condẽnationem,q̃ primam fidem reiecere:ſimul autem & ocioſè diſcunt circũire domos: imò non ſolum ocioſę, uerum etiam garrulæ & curioſę loquentes quæ nõ oportet.Eſa.3. Solicitare & cõparare lunulas,& torques, & monilia & armillas & mitras,& diſcriminalia,& periſcelidas & murænulas,& olfactoriola, & inaures & annulos, & gẽmas in fronte pẽdentes,& mutatoria , & pallia, & linteamina,& acus,& ſpecula,& ſindones,&uittas, theriſtra.1. Timo.2.Mulier in ſilentio diſcat cũ omni ſubiectione,cæterũ mulieri docere non permitto,neq̃ autoritatẽ uſurpare in uiros ſed eſſe in ſilentio.Vergil. Vritq̃ uidendo Fœmina .Satyricus,Nihil eſt audicius illis Deprehenſis:iram atq̃ animos à crimine ſumũt. Mantuanus in Bucol.Et quanq̃ uideas oculis præſentibus,audent Excuſare nefas &c. Cum flet & appellat te blandius,inſidiatur.

Horatius Satyra.6.

Cedunt grammatici,uincuntur rhetores,omnis
Turba tacet,nec cauſidicus,nec præco loquatur,
Altera nec mulier,uerborum tanta cadit uis,
Tot pariter pelues,& tintinabula dicas
Pulſari,iam nemo tubas atq̃ æra fatiget.

Ioannis Chryſoſtomu in Decollation.ſancti Ioannis Baptiſtæ , Sermon.28.Nulla ergo, inquit, in hoc mundo beſtia ſimilis eſt mulieris malæ. Quid inter quadrupedia animalia leone ſęuius? ſed nihil ad hãc. Aut in ſerpentibus quid dracone atrocius? ſed nec hoc quidem iuxta mulierem malam , & linguoſam conferri poteſt: Nam & leo & draco in malo inferiores ſunt . Teſtificatur huic ſermoni meo ſapientiſſimus Salomon dicens, Cohabitare leoni & draconi melius eſt, quam cum muliere mala & linguoſa. Et ne

putes

putes prophetam in ironia hoc dixisse, ex ipsis rebus disce manifestius: Danielẽ leones in lacu reueriti sunt, iustum uerò illum Nabutem Iezabel interfecit. Cetus Ionam in uentre custodiuit, Dalida autem Sampson circumuentum illecebris, raso etiam capite deformatum alienigenis tradidit. Dracones & aspides & cornutæ Ioannem Baptistam in deserto uiuentem subdita feritate tremuerunt, Herodias uerò eidem caput abscidit, & tanti uiri mortem in precium saltationis accepit. Heliam corui in monte pauerunt, & Iesabel eũ post illam redditæ per ipsum terris pluuiæ gratiam persequebatur, ut pœnam mortis ei redderet, cuius orationibus depulsa generis humani fame, & ipsa licet indigna uiuebat. Quid enim dixit post illud admirabile beneficiũ? Si tu es Helias, & ego sum Iesabel, hæc mihi faciant dij, & hæc apponant, nisi crastina hac hora ponam animam tuam, sicut unius eorum qui interfecti sunt.

Idem in illud Matth. Herodes tenuit Ioannem in uinculis.

Hæc est mulier antiqua malitia, quæ Adam eiecit de paradisi delitijs. Hæc cœlestes homines terrenos facit, Hæc humanum genus mersit in infernum. Hæc uitam abstulit mundo propter unius arboris pomum. Hoc malum quod homines ducit ad mortem. Hoc malum fugit Helias Propheta, & cuius lingua clausa facta est cœli, tanquam reus fugit à facie mulieris. Hęc inuenit uerum laborem & pressuram, quæ occidit Ioannem Baptistã, deijcit pueritiã, perdit iuuentutẽ, illicit & inquietat mortuam iuuentutem. 3. Regũ 11. Et auerterunt mulieres cor eius, cum autem iam esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres, ut sequerentur deos alienos. 2. Paralipome. 2. Ecclesiastici 49. Hieronymus in epistola ad Oceanum. Prima tenta-

menta

menta clericorum sunt mulierum accessus: nociuum genus fœmina, cornua diaboli, uia iniquitatis, scorpionis percussio. Cum proxima stipula accendit ignem: flammeo igne perurit fœmina conscientiam pariter habitantis, exuritq; fundamenta montium. Ego iudico, si cum uiris fœminæ habitent uiscarium non derit diaboli. Si alligauerit quis ignem in sinu suo, & uestimenta sua non comburentur? Mihi crede non potest toto corde cum domino habitare, qui fœminarũ accessibus copulatur. Rursus idem, Germinant fœminæ spinas cum uiris habitantes, arcanaq; mẽtium acuto mucrone percutiunt. Hieronymus ad Nepotianũ de uita clericorum. Hospitiolum tuum aut raro aut nunquam mulierum pedes terant: quia non potest toto corde cum deo habitare qui fœminarum accessibus copulatur. Fœmina conscientiam secum pariter habitantis exurit. Hieronymus de custodia uirginitatis, Hæ sunt, inquit, quæ per publicum notabiliter incedunt, & furtiuis oculorum nutibus adolescentium greges post se trahunt, quæ semper audiunt per prophetã: Facies meretricis facta est tibi, impudorata es tu. Puprpura tãtum in ueste tenuis, & laxius ut crines ligatum caput, soccus uilior, & per humeros hyacinthina læna forte uolitans, succinctæ manicæ brachijs adhærentes, & solutis genubus fractus incessus. Hæc est apud illas tota uirginitas. Hieronymus in epistolis, Ille oculos Christianos scandalizant potius, quæ purpurisso & quibusdam fucis ora oculosq; depingunt, quarum facies Aegyptiacæ nimio candore deformes idola mentiuntur, quas nec numerus annorũ potest dicere, q; uetulæ sint, quæ capillis alienis uerticem struũt, & præteritam iuuentutẽ in rugis anilibus poliunt. Prouerb. 6. Pretium meretricis tantum est unius panis, mulier aũt pretiosa animas capit. Iuuenalis

lis Saty. 6. Nulla ferè cauſa eſt, in quo non fœmina li tem Mouerit. Idem Satyr. 1.

Tunc grauis illa uiro, tunc orba tygride peior.
Tunc ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus ſemper lachrymis, ſemperq; paratis
In ſtatione ſua.

Plautus Menæchmis, Quaquà tangit, omne amburit, ſi propius aſtas, Aeſtu calefacit. Veſinus Nurſia presbyter factus uxorẽ dimiſit, ita ut nulla de cauſſa ad ſe ire pateret: poſt quadraginta uerò annos, cũ morbo conſumptus pro defuncto iaceret, coniunx ad iacẽtem deportata, aure leniter admota explorare uoluit an adhuc uiueret: mirabile dictu, ſcintilla quædam uitalis ſpũs, quæ moribundo corpori adhuc erat, ſeſe in uocem collegit, ac Faceſſe, inquit, mulier, nondum penitus extinctus eſt ignis, tolle paleam: atq; cum his animam efflauit Heſiodus,

οὐ μὴν γάρ τοι γυναικὸς ἀνὴρ λαίζεται ἄμεινον,
ἢ δ' ἀγαθῆς, ἢ δ' αὖτε κακῆς οὐ ξίγιον
ἀλεωλόχης, ἥτ' ἄνδρα καὶ ἴφθιμον περ ἔοντα
ἔυδει ἀτὲρ δαλοῦ καὶ ὠμῇσι γήρασι δῆκεν.

Subiectum 10.

Hieronymus ad Saluinam de uiduitate ſeruanda, Tenera res in fœminis fama pudicitiæ eſt, & quaſi flos pulcherrimus cito ad leuem marceſcit aurã, leuiq; flatu corrumpitur: maxime ubi & ætas cõſentit ad uitiũ, & maritalis deeſt autoritas, cuius umbra tutamẽ uxoris. Prouerb. 11. Sicut inauris aurea in narib. ſuis: Ita mulieris male moratę ſpecies. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoſcitur, Eccli. 26. Sicut ſol omnis in mundo in altiſſimis: Sic & mulieris bonæ ſpecies in ornamnetum domus eius. Eccli. 26. Virginẽ ne conſpicias, ne forte ſcandali

zeris

ueris in decore ei⁹. Eccli. 9. Auerte faciē tuā à muliere cōpta, & ne circunspicias speciē alienā. Propter speciē mulieris multi perierūt, & ex hac cōcupiscentia, quasi ignis exardescit. Speciē mulieris alienæ multi ammirati, reprobi facti sunt: colloquium em̄ illius quasi ignis exardescit. Hieronym. epistola. 98. Quid in facie Christianæ purpurissus facit & ceruſſa? D. Gregorius oratione habita in funere patris, Non secus ac mulierculæ insipientissimæ, quæ cum pulchritudine careant naturali, ad colorē fucos confugere solent: suntq; (quonam modo dicere debeo) theatrales ornatissimæ, propter uerecundiam inuerecundissimæ, & propter turpitudinē turpissimæ. Tertullianus lib. de cultu fœminarū, Perit enim ille simul in tua forma, si concupierit, & admisit iam in animo, quod cōcupiuit, & facta es tu gladius illi, ut etsi à culpa uaces, ab inuidia non liberaberis. Vt cum in alicui⁹ agro latrociniū gestum est, crimen quidem dominum non constringit, dum restamen eius ignominia notatur, ipse quoq; infamia aspargitur. Causa efficiens xi.

Gene. 2. Et ædificauit dominus deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam. Matthæi 19. An non legistis, quòd is qui fecit ab initio masculum & fœminam, fecit eos? Quod ergo deus copulauit, homo non separet.

Prouerbiorum secundo, Eripiet item sapientia te à muliere aliena, quæ se blanditijs uenditat & relicto pristino marito, pacti diuini obliuiscitur. Nam ruinā minatur domus eius, & uia eius ad interitum ducit. Quotquot ad eam accedunt, pereunt. Prouerbiorum decimonono, Domus & diuitiæ dantur à parentibus à domino autem propriè uxor prudens.

Gratia mulieris sedulæ delectabit uirum suum, & ossa illius impugnabit, Ecclesiastici. 26.

Euripides

Eurlpides in Medça. γυναῖκες ἐις μὲν ἴσμεν ἀμηχανώτατον κακὸν δ' οὐ πάντων τέκτονες σοφώτατοι

Cyprianus de ſingularitate clericorum, Aculeus peccati facta eſt forma fœminea, & mortis cõditio nõ aliũ de ſurrepit, niſi de muliebri ſubſtãtia. Quod Salomon ad noſtrã ſolicitudinẽ memorat dicẽs, A mulie re factum eſt initium peccati, & propter hanc omnes morimur. Ibidem,

De carbonibus ſcintillæ diſſiliunt, de ferro rubigo nutritur, morbos aſpides ſibilãt, & mulier fundit cõcupiſcentię peſtilentiam, quam Salomon ſic comparat dicens, De ueſtimento procedit tinea, & à muliere iniquitas uiri. Eccĩ. 19. Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguunt ſenſatos.

Propertius lib. 2. eleg. 8.

Sed uobis facile eſt uerba & componere fraudes,
Hoc uumn didicit fœmina ſemper opus.

Materia.

Materia. Gene. 2. Cumq; obdormiuiſſet, tulit unã de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea: Dixitq; Adã, Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Eccĩ. 42. In medio mulierum noli commorari: de ueſtimẽtis eius procedit tinea, & à muliere iniquitas uiri. Melior eſt enim iniquitas uiri q̃ benefaciens mulier, & mulier confundens in opprobrium.

ὡς πέφυκεν ἅπαντα κακὴ γυνὴ

Baſilius de inſtitutis monachorum, Dicitur enim in ſapientia, Quis ignem ſuſcipiet & ueſtem non cremabit? Quis prunas ardentes calcabit, & pedes non uret? Earum oculi ſunt faces, uox etiam muliebris ſenſum corrumpit. Quamobrem felix eſt qui raro cum eis uerſatur, felicior qui nunquam q̃ natura ſit odio habenda, cum hic ſenſus ut ſimplicior & pudicitior magna ſit laude ac charitate dignus, ſed quòd periculum

lium sit uitandum. Forma.

Forma. Gene. 2. Et inspirauit in faciem eius spiraculum uitæ, & factus est homo in animam uiuentem.

Finis 12.

Finis. 1. Timoth. 3. Salua tamen fiet per generationem liberorum, si manserint in dilectione, & in sanctificatione cum castitate. 1. Cor. 7. Attamen propter stupra uitanda suam quisq; uxorem habeat, & suum quæq; uirum habeat. Ouidius libro de arte, Spectatum ueniunt, ueniunt spectentur ut ipsę.

Verg. lib. Aeneid. 8. Cum fœmina primum,
Cui tolerare colo uitam, tenuiq; Minerua
Impositum cinerem, & sopitos suscitet ignes,
Noctem addens operi, famulasq; ad lumina lõgo
Exercet penso, castum ut seruare cubile
Coniugis, & possit paruos educere natos.

Effecta 13.

Prouerb. 7. De uijs eius uiæ inferorum sunt, istàc iter ad mortem est. Seneca in Hyppolito,

Sed dux malorum fœmina, & scelerum artifex
Obsedit animos, cuius incestæ stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et uersa ab imo regna tot populos premunt.
Sileantur aliæ: sola coniunx Aegei
Medæa reddit fœminas durum genus,
Detestor omnes, horeo, fugio, execror,
Sit ratio, sit natura, sit durus furor,
Odisse placet.

Multi dementes facti sunt propter uxores suas, & serui facti sunt propter illas, & multi perierunt, & iugulati sunt, & peccauerunt propter mulieres, tertio Esdræ quarto.

Et tenuit manu dextra mentum Amasæ, quasi osculans eum, secundo Regum uicesimo.

Hieronymus aduerſus Ruffinum, Nec magnopere glorieris ſi facias quod ſcorpiones poſſunt facere & cantharides. Fecerunt hæc & Fuluia in Ciceronem & Herodias in Ioannẽ, quia ueritatem non poterant audire, & linguã ueriloquã diſcriminali acu confoderunt. Iuſtinæ Auguſtæ mandato irruperunt armati ſchiſmatici in templa confringentes ianuas, diſpargentes ſacra, ſacerdotes huc atque illuc trahentes: Quod idem quoque factum eſt in Germanico ſchiſmate.

Deſtinata 14

Deſtinata. Geneſeos ſecundo: Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Matthæi 19. Propterea deſeret homo patrem & matrem, & adglutinabitur uxori ſuæ, & erunt duo in carnem unam.
Hieronymus libro primo aduerſus Iouinianum, Certè qui dicũt ſe cauſa reip. & generis humani uxoribus iungi, & liberos tollere, comitentur ſaltem pecudes, & poſtquam uxorum uẽter intumuerit non perdant filios, nec amatores uxoribus ſe exhibeant, ſed maritos. Vergilius libro Aeneidos 8.

Curriculo expulerat ſomnum, cum fœmina primũ:
Cui tolerare colo uitam tenuiq; Minerua:
Impoſitum cinerem, & ſopitos ſuſcitat ignes,
Noctem addens operi, famulasq; ad lumina longo
Exercet penſo, caſtum ut ſeruare cubile
Coniugis, & poſſit paruos educere natos.

Terẽtius: Heauton. Oh pergin mulier eſſe? Vllam ne ego rem unquam uolui, quin tu in re mihi aduerſatrix fueris Soſtrata. Plautus Sticho. Qui poteſt mulieres uitare, uitet, ut quotidie pridie caueat, ne faciat quod ſe pigeat poſtridie.

Ouidius libro tertio de arte.

Quod

Quò non ars penetrat? discunt lachrymare coactę,
Quoćę uolunt plorant tempore, quoćę modo.

Chrysostomus de patientia Iob sermone 3.

Omnia, ut breuib. utar, auferuntur, solaćę mulier relinquitur, antiquum diaboli organum, sed sibi ipsi arma seruantis. Quandoquidem sciebat, quoniam per mulierem primum hominem subiegerat, mulierem sibi reseruat, qua ad uersutiam ijsdem armis utatur. Sed ibi quidem Adam inuenit, hic autem Adam non inuenit. Ibi Adam inuenit & Euam: hic Euam quidem inuenit, Adam uerò non inuenit. Dicit ei mulier, Quousque tu sustines? Verè diaboli uerba. Quousque torquentis erat uox. Ego torqueor, & tu dicis quousque? ego flagellor, tućę plagas addis flagellato. Quousque sedes, expectans de die in diem ad salutem tuam? Et quæ sequuntur.

Basilius Magnus aduersus diuites, Vt carinosas naues procellæ & turbines, ita improba mulierum studia infirmas maritorum suorum animas demergunt.

Hieronymus, Si aliquid tuo arbitrio reseruaueris, fidem sibi haberi non putabit, sed in odium uertetur ac iurgia, & nisi cito consulueris, parabit uenenum.

Locus 15.

Locus. Prouerbiorum uicesimoprimo, Melius est habitare in angulo tecti, quàm cum uxore maledica in domo communi. D. Hieronymus libro aduersus Iouinianum primo, Si domus communis mariti & uxoris erigit uxorem in superbiam, & contumeliam uiro facit, quanto magis si ditior uxor fuerit, & in domo eius uir manserit. Incipit ẽm nõ uxor esse sed dña, & uiro suo si offenderit migrandũ est. Stillicidia

eijciunt homines in die hyemali de domo ſua. Simili ter & mulier maledicta de domo propria: aſſiduis qp pe iurgijs & quotidiana garrulitate facit perpluere domum eius, & eijcit eum de ædibus ſuis id eſt, de Ecclesia. 1. Cor. 4. Mulieres uræ in ecclesijs ſileãt, nec eñ permiſſum eſt illis, ut loquantur, ſed ut ſubditæ ſint quemadmodum & lex dicit. Quod ſi quid diſcere uolunt, domi ſuos uiros interrogent. Nam turpe eſt mulieribus in cœtu loqui. Iuue. Saty. 6. Lectus In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo.

Martial s, Vxor uade foras, aut moribus utere noſtris. Prouerbio. 9. Mulier fatua, clamoſa, blanda & ignaua ſedet in foribus domus ſuę, in ſella excelſa urbis uocat prætereuntes, & qui recta incedunt imperiti huc declinent. Et ſtultis ait: Aquæ furtiuæ dulces ſunt, & panis clandeſtinus iucundus eſt. Nec ſcit quod mortui ibi ſint, & in profundo inferno coniunx eius.

Ouidius de remedio amoris,

Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile fœmineis abſtinuiſſe locis.
Non facile eſuriens uiſa retinebere menſa,
Et multam ſaliens incitat unda ſitim.

Si non ambulauerit ad manum tuam, confundet te in conſpectu amicorum, à carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur. Eccleſiaſtici 25.

Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum, Nec ſub eodem tecto cum muliere remanſeris, nec in præterita caſtitate confidas. Nec Samſone fortior, nec Dauid ſanctior, nec Salomone poteris eſſe ſapientior.

Cumq; moleſta eſſet, & per multos dies iugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens, defecit anima eius, & ad mortem uſque laſſata eſt. Tunc aperiens ueritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam aſcendit ſuper caput meum, quia Nazareus, id eſt, cõ

ſecratus

secratus sum domino de utero matris meæ: si rasum fuerit caput meum, recedat à me fortitudo mea, & deficiam, eroq; sicut cæteri homines, Iud. 10.

Tempus 16.

Tempus. Marci 6. Et cum dies oportunus accidisset cum Herodes &c.

Hieronymus aduersus Iouinianum, Vniuersa nocte autem continuantur querimoniæ, illa inquit ornatior incedit me in publico, ego despicior, illa ab omnibꝰ honorat̃, ego misella despicior. Cur aspiciebas uicinam? quid cum ancilla loquebaris? quid attulisti de nundinis? Alterius amorem suum suspicatur odiũ.

Mulier fortis oblectat uirum suum, & annos uitę illius in pace implebit. Ecclesiastici uicesimosexto.

Tecta iugiter per stillantia litigiosa mulier, Prouerbiorum 19. Plautus Bacchid. Iuuenili ætati non conducit mulier, nec latebrosus locus.

Terentius Heutont.

Nosti mores mulierum, dum moliuntur, dum comuntur, annus est.

Connexa 17.

Connexa. 1. Petri. 3. Quarum ornatus sit non externus, qui situs est implicatura capillorum & additione auri, aut in palliorũ amictu, uerum occultus qui est in corde homo, si is careat omni corruptela, ita ut spiritus placidus sit ac quietus, qui spiritus in oculis dei magnifica ac sumptuosa res est. 1. Timo. 2. Consimiliter & mulieres in amictu modesto, cum uerecundia & castitate ornare semetipsas, non tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut uestitu sumptuoso, sed quod decet mulieres, profitentes pietatem per opera bona. Hieronymus lib. aduersus Iouinianum 1. Scribit Herodotus quod mulier cum ueste deponat & uerecundiam. Et noster Comicus fortunatum putat qui uxorem nunquam duxerit. 1. Timo. 2. Mulieri docere

non permitto, neq; autoritatem usurpare in uiros, sed esse in silentio. Gene. 3. In dolore paries filios, & sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tibi. Siue ut Hieronymus adducit in epistolã ad Titum cap. 2. Ad uirum conuersio tua, & ipse tui dominabitur.

Hieronymus in epistolam ad Titum cap. 2. Et pro sexu suo habent proprium, ut sint in habitu sancto. Si ue ut melius legit in Græco, ἐν κατασήματι ἱεροπρεπεῖς. ut ipse quoque earum incessus, & motus, & uultus, sermo silentium quandam decoris sacri præferat dignitatẽ. Intolerabilius nihil est, quam fœmina diues, Iuuenalis. Hieronymus aduersus Iouinianum, Vxorem pauperem alere difficile est, diuitem ferre tormentum est.

Contingentia 18.

Ecclesiastici 26. Fornicatio mulieris in extollentia in palpebris illius agnoscetur. Prouerbiorum undecimo, Mulier gratiosa inueniet gloriam. 1. Timotheum quinto, Si filios educauit, si fuit hospitalis, si sanctorum pedes lauit, si afflictis subministrauit, si in omni opere bono fuit assidua, prima Corinthiorum septimo. Et si nupserit uirgo non peccabit, attamen afflictionem in carne habituri sunt huiusmodi. Sine maritis interesse gaudent iuuenum conuiuijs, cursitãt ad alienarũ ciuitatum dies festos & emporium, ducunt choreas ex uiris ac fœminis alternæ mixtas, in balneis corpus nudum ostendunt quorumlibet uirorum oculis. Meritò igitur parum pudicæ audiunt. Versantur in fabulis, trahunturq; per ora hominum, prostitutæ ergo sunt. Prouerbiorum uicesimosecundo, Fouea profunda os scorti est, cui irascitur dominus, is in eam incidet.

Ecclesiastæ 7. Et inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus uenatorum est, & sagena cor eius, uincula sunt manus illius, qui placet deo effugiet illam,

lam, qui autem peccator est, capietur ab illo.

Hieronymus lib. 1. aduersus Iouinianum, Alligabit quis in sinu suo ignem, & non comburetur? aut ambulabit super carbones ignis, & non ardebit? Quo modo igitur qui ignẽ tetigit statim abduritur: ita uiri tactus & fœminæ sentit naturam suam, & diuersitatem sæpius intelligit. Idem aduersus eundem, Anus haruspices, hariolos, & institores gẽmarũ, sericarũ uestiũ si intromiseris, piculũ pudicitię est, si prohibueris, suspitionis iniuria. Formosis leuitas semper amica fuit Propertius elegia. 16. Hierony. in epistola ad Gaudẽtium de Pacatulæ infantulæ educatiõe, Vteris balneis cute nitida, rubicundis genis incedis, carnibus uescaris, affluis delitijs, preciosa ueste circundaris, & iuxta serpentem mortiferum securè dormire te credis.

Nomen rei 19.

Gene. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, hæc uocabitur uirago, quoniam ex uiro sumpta est. D. Hieronymus in quæstionibus Hebraicis in Genesin, Nõ uidetur in Græco & in Latino sonare cur mulier appelletur, quia ex uiro sumpta fuit, sed etymologia in Hebræo sermone seruatur: uir qppe uocatur is Rectè igit ab is appellata est mulier issa

Vnde & Symmachus pulchrè etymologiam etiam in Græco uoluit custodire, dicens αὕτη κληθήσετ ἀνδρὶς, ὅτι ἐκ τ ἀνδρὸς ἐλήφθη αὕτη: quod nos latine possumus dicere, hæc uocabitur uirago quia ex uiro sumpta est. Porrò Theodotio aliam etymologiam suspicatus est, dicens: Hæc uocabitur assumptio, quia ex uiro sumpta est.

Pronunciata 20.

Diogenes cum aliquando uidisset mulieres ex oliua pẽdere laqueo præfocatas, utinã, inqt, & cæteræ arbores similẽ ferrẽt fructũ. Erat em̃ Diogenes μισογυνὴς id est mulierum osor, eoq; cupiebat oẽs uidere pẽsiles.

Idem cum uideret mulieres garrulas mutuos miſcere ſermones. Aſpis, inquit, à uipera uenenum accipit mu tuo. Cato Vticenſis, ſi abſq; fœmina poſſit eſſe mun dus, conuerſatio noſtra non eſſet abſq; diis D. Eraſm⁹ Adagio, Mulieris podex, Amat ocium, & fucorum in morem (quemadmodum ait Heſiodus) uirorum la boribus quæſita ſibi inſumit: id quod indicat etiam il lud prouerbium, ὄχνου ὀνου. Et omnino tales permul tas habet Gallia: atqui Hollandia innumeras habet, quæ ſua induſtria uiros otioſos & uoluptarios alunt. Menander, πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὸν τριά, id eſt, Ignis fretumq; & mulier hęc mala tria. Porrò mulierem o mnem eſſe malam per quàm uenuſte ſignificauit Lacõ quidam. qui cum uxorem duxiſſet per puſillam, dice bat è malis quod minimum eſſet eligendum.

λύκνου ἁρπεντου γυνὴ ἀλλὰ μὴ ἀντή.

Mulier quædam quum à Philippo inuita trahere tur, Dimitte me, inqt, oĩs eñ mulier ſublata lucerna eadẽ eſt. Homer⁹, ὡς οὐκ ἄλλο κακὸν οὕτω πόσιος καὶ βρώτιος ἄλλο γυναικὸς .i. Vt nihil exitiale magis q̃ fœmina praua. Ex Græco Χαλκίου Aĕre quot uolucres inſunt, quot littore conchæ, Tot mala, tot fraudes mens muliebris habet. Phoro neus Græcorum rex iam moturus ait Licentio fratri ſuo, Ad ſummam felicitatẽ nihil mihi deeſſet, ſi uxor mihi ſemp defuiſſet: Euripides ĩ Iphigenia in Aulide, Sanus haud es, quippe qui connubio quum ſis malo le uatus, denuo repetas miſer. Anthomedon felicem eſ ſe dixit primum qui nulli deberet, deinde uxore carẽ tem. Plato lib. 1. de Rep. Sophocles iam ſenex interro gatus num fœminis etiam dum uteretur, Bona uerba quæſo, inquit amice, libentiſſime hæc tanquam furio ſum agreſtemq; dñm effugi. Comparata 21.

Comparata. tertio Regum. 11. Salomon cum iam eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres, ut

ſequere-

sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum domino deo suo, sicut cor Dauid patris. Nos non lubricæ ætati omnia etiam tuta timenda putabimus, defuturumq; diaboli uiscarium existimabimus? Si D. Augustinus ob id noluit cũ sorore habitare, quia non forent illi sorores, quæ cum sorore sua essent: Et nobis licebit quàm longissime abesse à contagioso mulierculorum congressu, quamuis alioqui arcto sanguinis uinculo nobis coniunctarum.

Hieronymus in epistola ad Nepotianum de uita clericorum, Ne sub eodem tecto cum muliere manseris, nec in præterita castitate confidas, nec Dauid sanctior, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior, qui tamen lapsi sunt per mulieres. Memento semper & paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Leo pontifex eius nominis primus cum dominicæ resurrectionis die Eucharistiam daret populo, & eius manus matronæ osculo contacta esset, secuta q; foret ob eam rem tacita quædam libidinis appetentia, quam simul ac sensit manum sibi ultro abscidit, ut pars illa unde lues irrepserat à toto corpore tãquam contagiosa abscinderetur. Nos manibus deo cõsecratis non uerebimur pudenda lasciuo uellicare prurit?

A Pari.

1. Petri 3. Nam ad eum modum olim & sanctæ illæ mulieres sperantes in deo comebant se & subditæ erant suis uiris quemadmodum Sara obediuit Abrahæ dominum illum appellans cuius factæ estis filiæ dum benefacitis & non terremini ullo pauore.

A maiori.

Cyprianus de singularitate clericorum, Quòd si ipsa de uiro nata usq; hodie ipsum cui iungitur, tẽtat: Quanto magis illa quæ copulatur nulla lege coniuncta? Et si illi qui duo sunt in concreta, tentationibus

mutuis punguntur: Quid facient hi qui in una carne nec nati nec iuncti sunt? Hieronymus libro aduersus Iouinianum primo, Vnde pulchrè Varius Geminius sublimis orator, Qui non litigat, inquit, cœlebs est. Melius est habitare in angulo tecti, q̃ cum uxore maledica in domo communi. Si domus communis mariti & uxoris erigit uxorem in superbiam, & contumeliam uiro facit, quanto magis si ditior uxor fuerit, & in domo eius uir manserit? Incipit enim non uxor eẽ sed domina, & uiro si offenderit, migrandum est. Stillicidia eijciunt hominem in die hyemali de domo sua, similiter & mulier maledica de propria domo. Assiduis quippe iurgijs & quotidiana garrulitate facit perfluere domum eius, & eijcit eum de ædibus suis, id est, ecclesia. Aminori.

Prouerbiorum sexto, Vt fieri nequit, quin adurat uestem, quisquis ignem in sinu fouerit, & pedes haud dubie læserit, quisquis supra carbones incesserit: Ita quisquis ad alterius uxorem accesserit, quisquis attigerit, feret infortunium.

Similia & dissimilia 22.

Similia. Prouerbiorum xi. Mulier formosa quæ immodesta est, non dissimilis est porco naribus aureũ torquem gerenti. Prouer. 7. Ecce ibi occurret ei mulier meretricio habitu, fraudulenta, clamosa, male morata, cuius pedes domi nunquam quiescunt, & quæ insidias struere solet domi, foris, in uicis omnibus. Hæc amplexa iuuenem diffuauiatur impudenter, & inquit, sacrum hodie feci, quare prodij ut quærerem te, ac occurrerem tibi, bene cessit, inueni te, lectum ornaui uarie, & constraui Aegyptijs tapetis, frondibus, myrrha, aloë & cynamomo. Ades, amori indulgebimus in crastinum usq; amore nos exhilarabimus. Neq; enim domi maritus est, sed procul abijt, accepto secum uiatico, nec certũ

nec certum est quando sit rediturus. Iuuenis multis illecebris & blanditijs expugnatus ac perpulsus, sequitur, & ceu ad lanienam bos, ac uelut compedibus iniectis, quibus fatui uincti cohercentur, pergit, donec telo iecur ictum scindat, & perinde atq; auis ad laqueũ properat, ignorans se insidijs excipi. Et rursum in alio loco, Sicut in ligno uermis: ita perdit uirũ suum uxor malefica. Prouerbiorum 27. Similis est stillicidio assiduo, cum pluit, rixatrix mulier: qui cohibet eam, uentos cohibet, & oleum manu retinere conatur. Prouer. 30. Sanguisugę &c. Eccle. 26. Bonum iugum concussum mulier nequam, qui dominatur illi quasi qui apprehendit scorpionem. Propertius lib. 2. Elegia. 6.

Non sic incerto mutantur flumine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto:
Quam cito fœminea non constat fœdus in ira:
Siue ea causa grauis, siue ea causa leuis.

Prouerbiorũ 23. Est enim profunda fouea meretrix, & puteus angustus scortum. Hæc perinde ac prædones solent insidias struit, & incurios ad se allicit.

Plautus Mostella. Mulier recte olet, ubi nihil olet. Nam istæ ueteres, quæ se unguentis unctitant uetulę, edentulæ, quæ uitia corporis fuco occultant, ubi sese sudor cum unguentis consociauit, ilico itidem olent, q̃si unà cũ multa iura cõfundit coquus.

Oppositа 23.
Relata.

Prouerbiorum decimo nono, Calamitas patri est stultus filius, & mulier morosa est assiduum stillicidium. Prouerbiorum tricesimo: Per tria mouetur terra, quartum autem non potest ferre, si seruus regnet, & stulrus saturetur panibus, & odiosa uxor si habeat bonum uirum, & ancilla si eijciat dominam suam.

Prima Corinthiorum septimo. Vxor proprij

cor

corporis ius non habet sed maritus. Similiter & maritus proprij corporis ius non habet sed uxor.

Colos. 3. Vxores subditæ estote proprijs uiris sicut conuenit in domino. 1. Petri 3. Viri similiter cohabitent secundum scientiam uelut infirmiori uasi muliebri impartientes honorem, tanquam etiam cohæredes gratiæ uitæ, ne interrumpantur preces uestræ. Mulier diligens corona est uiro suo, Prouerbiorum. 12. Filia prudens hæreditas uiro suo, Eccl. 22. Mulier si primatum habeat contraria est uiro suo, Eccl. 25.

Contraria.

1. Cor. 7. Bonum est homini uxorem non tangere. Hieronymus lib. aduer. Iouinianũ primo, Si bonũ est, inquit, homini mulierem non tangere, malum est ergo tangere: nihil enim bono contrarium est nisi malum: si autem malum est & ignoscitur, ideo cõceditur, ne malo quid deterius fiat. Esa. 3. Pro eo quòd eleuatę sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & ambulabant, & pedibus suis composito gradu incedebant, decalua bit Dominus uerticẽ filiarum Sion, & carnem earum denudabit, & pro ornamẽto erit ignominia & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium Hieronymus li. aduer. Iouinianum primo, Qui enim duxit uxorem in ambiguo est utrũ odiosam an amabilem: si odiosam duxerit, ferri non potest: si amabilẽ, amor illius inferno & ardenti terræ & incendio comparatur. Cum rogatus esset à quodam Bias, deberet ne uxorem ducere, an uitã uiuere cœlibem, respondit, Aut pulchram duces aut deformem: Si pulchram, habebis communem, si turpem, habebis pœnam: neutrum autem bonum est, non est igitur ducenda uxor. Prouerbiorum 5. Stillans fauus est scorti os, & mollius est quàm oleum collum eius, uerum postrema amara sunt

ra sunt uelut absynthium & acuta ceu gladius. Hiero nym⁹ aduersus Iouinianum, Pulchra cito adamatur, fœda non facile concupiscitur, difficile custoditur q̊d plures amant, molestum est possidere quod nemo habere dignetur, minore tamen miseria deformis habetur q̃ formosa seruatur. Seneca, Aut amat aut odit mulier, nihil est tertium, aperte cum est mala mulier, tum demum est bona. Sapiens mulier ædificat domum suam, insipiens extructam quoq; manibus destruit, Prouerbiorum 18. Priuantia.

Eccl's. 7. Et inueni amariorem morte mulierẽ, quę laque⁹ uenatorum est, & sagena cor eius, uincula sunt manus illius, qui placet deo effugiet illam, qui autem peccator est capietur ab illa. Sicut ascẽsus arenosus in pedibus ueterani, sic mulier linguata homini quieto, Eccl. 25. Super morte omnia grauia, dolor cordis, & luctus mulier zelotypa, Eccl. 26. γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ' ἐν ἀποθανῇ. Ne fidem habeas nec emorienti fœminæ.

Contradicentia.

Eccl. 25. Omnis plaga tristitia cordis est, & omnis malitia nequitia mulieris, & omẽm plagam & nõ plagam uidebit cordis, & omnem nequitiam, & non neqtiam mulieris, & omnẽ obductum & non obductum, & omnem uindictam & non uindictam inimicorum. Hieronymus aduersus Iouinianum, Quid prodest dili gens custodia: cum uxor seruari impudica nonpotest, pudica non debet? Infida enim custos castitatis est necessitas, & illa uerè pudica dicẽda, cui licuit sed noluit

Distantia siue diuersa. 24.

Iuuenalis, Tamẽ utile quid sit Prospiciunt aliquãdo uiri, frigusq; famemq; Formica tandem Quidam expauere magistra. Prodiga non sentit pereuntẽ fœmina censum.

Ac uelut exhausta rediuiuus pullulet arca

Nummus

Nummus,& è pleuo ſemper tollatur aceruo,
Non unquam reputat,quanti ſua gaudia conſtent.

Cohabitare cum Leone & Dracone magis approbo,quàm cohabitare cum mala muliere, Eccleſiaſtici uiceſimoſexto.

Chryſoſtomus in Pſal.50. Quid eſt ſpecioſa mulier? ſepulchrum dealbatum,niſi fuerit ſobria,caſta,pudica.Pulchritudo autem ſine his uirtutibus eſt præcipitium patens, uenenum aſpicientibus compoſitum. 1. Cor.6. An neſcitis ꝙ corpora ueſtra membra ſunt Chriſti? Num igitur tollẽs membrum Chriſti faciam ſcorti membra?

Epilogus.

HAbetis compendio perſtrictum præcipuum opus,uſumq; Inuen.Dialecti.pariter & Locorũ omnium.Nimirum qua uia,quaúe ratione ipſis adeò Theologis noſtris de Concionatore ſimul & Vxore diſſerendum ſit,ſi utrunq; per ſuos uelint explicare locos.Docet ergo Inuenti.Dialect.principio intuendum eſſe,quid ſit Eccleſiaſtes ſiue Concionator, q̊d genus,quæ ei accidant,quæ cohæreant, quæ pugnent &c. Deinde hæc eadem quærenda eſſe de Vxore,eaq; cum prioribus illis ſic conferenda,ut quæ quibus cõſentanea ſint,& diſſentanea deprehendamus: Atq; ita demum ex diſcrepantia habitudineq; iſtorum (quæ ſunt prodita apud Rodol.Inuent.Dialect.lib.2. Cap. 28.& 29)de themate propoſito ſiue controuerſa cauſa:nempe,An Eccleſiaſtę ducenda ſit uxor,in hanc aut illam partem feramus ſententiam.Quid cũ illis agas, qui neq; literas ſacras,neque ſanctorum patrum traditiones,neque ius,neque æquum, neque bonum ſciunt,melius,peius,proſit,obſit nihil uident. Et tamen (qua ſunt impudentia)cornicum oculos audent configere,hoc eſt impudenter pronunciare, ſacerdotibus

ducen

ducendam esse uxorē. Adhæc si Abderites Protagoras Sophistes suis temporibus uel maximē (quòd in principio libri sic posuisset, De diis neque ut sint, neque ut non sint, non habeo dicere) Athenienſium iussu urbe atque agro exterminatus est, libriqúe eius in concione combusti sunt? Quæso uos auditores optimi, quid par est illis fieri scriptoribus, qui æditis libellis, hæc atque alia id genus planè impia, per uniuersum terrarum orbem dissleminant, præconio domestico plures stultitię sue testes colligentes? Matrimonium licitum ne, an illicitum sit sacerdotibus atque concionatoribus nihil moramur. Vtrum stultitia scribere ego hos dicam, scientes an impudentes, incertus sum. Iam uerò quoniam in Theologia multæ res nequaquam satis etiamnum (ut apparet nupturientibus istis) explicatæ sunt: tum perdifficilis & subobscura existit quæstio de sacerdotum coniugio, circà quam inexplicabilis scriptoribus huius seculi inter ipsos pugna est. Aduersarij ut nectunt nodum, ita non satis explicant. Nos itaque proximis hisce uacationibus, ubi hæc à nobis plusquàm tumultuarie congesta, interim accuratius expenderimus, nodum hunc Herculeum (si deus uoluerit) non aliter expediemus, quam Alexander ille Magnus (ut absit inuidia dicto) πράκλειον ἅμμα dissecabat. Bene ualete.

ERASMVS ROTERO-

damus libro Eccle. 3.

Illud artis est, ut exempla quæ per se sunt imparia per amplificatiõem ac diminutionem magis imparia uideantur. Id fit collatis omnibus circunstantijs, ueluti si sacerdotes ad continentiam exhorteris, Primus gradus est in sexu. Agnes & Cecilia fœminæ erant. Alter in ætate, puellæ erãt. Tertius ab habitu corporis, egregia

egregia forma, Quartus in educatione & fortuna eſt, claris, & diuitibus prognatę, in delitijs educatę. Quintus conditionibus liberæ erant, nullis aſtrictæ uotis. Sextus in uarijs circunſtantijs, ut à parentibus ad matrimonium urgebantur, à procis egregijs expetebant, nec ullis tamen machinis expugnari poterant, ut uirginitatem licito etiam matrimonio commutarẽt, Et iſti uiri quidam, etiã prouectæ ætatis in literis ac monaſterijs educati, uotis aſtricti, dehortantibus amicis, propoſita infamia non leui clamant ſe non poſſe continere, ſed aut arripiũt uxores, aut alunt cõcubinas, aut quod eſt omnium ſceleratiſſimum, uago concubitu ſe contaminant.

ALARDVS AEMSTELredamus Ioanni Valeolæto Middelburgenſi. S. D.

LAeta hanc fronte Deſcriptionem ſuſcipias precor amiciſs. Valeolæte, quam tibi lętiſſimo candidiſſimoq; certè animo nuncupamus: nõ quòd tibi hac ceu tibicine iuxta ac duce opus eẽ putẽ, ut quẽ non minus in Inuentione Dialectica q̃ in alijs quoque multo exercitatiſſimum eẽ certò ſciã, ſed quò ſub gratioſiſſimi nominis tui patrocinio à uitilitigatoribus, quicquid eſt hoc opuſculi, iam olim mihi tumultuarie congeſti, tutum docta per ora iuuenum uolitaret. Malui exemplo Diogenis doliũ ſurſum deorſum uoluere, q̃ inter oſcitantes male feriatus nihil agẽs, ſitum rubiginemq; contrahere. Quod eò feci confidẽtius, q̃ intelligam non humaniorum literarum modo, ſed etiam Theologiæ iam nunc plerósque omnes iuuenes ita eſſe ſtudioſos, ut quoties à grauioribus rebus paulum datur otij, in eius ſinum, ceu in amœniſſimum uiretum ſoleãt diuertere. Propoſitũ eſt hac Ecphraſi ſtudioſos adoleſcẽtes à fucis muliebribus imma

maturoq̄ & præcipiti cõiugij uinculo pluſquam ada- 41
mantino uindicare. Ab his igitur (ſi forte nonnunquã dignabuntur lucubratiunlam hãc inſpicere) petitum impetratumq̄ uolumus, ut conatum hũc noſtrũ boni & æqui conſulant. Illud ueriſſime affirmo, ſyncerisſimo me ſtudio cum Lectore agere. Quamobrem nil ultra poſtulo, q̄ ut paria mecum faciat. Quæ autem parum plana uidebũtur aut minus plena, petimus ut ea non docendi magis q̄ admonendi gratia ſcripta exiſtiment, ut certe ſunt. Poſſum me tueri Lucilij exemplo, q ſe Tarentinis, Siculis & Conſentinis ſcribere aiebat, ita nos Batauis. Porro autem quod Iacobum Valeolętum, fratrem tuum germanum iuuenem ſumma quidem doctrina, uerum morum integritate neutiquam inferiorem ſeſe, modis omnibus ſimul inſtigas, ſimul adiuuas, ut poſt prælectum illi à nobis idq̄ Louanij, Rodolphum de Inuẽtione Dialectica, Doctor artium creetur primum, deinde utriuſque iuris Licentiatus, meritò te amo mi Valeolæte.

Ecquid ni amem uerò. Vt enim in numeris minores additi maioribus, eos multiplicãt, & uiciſſim multiplicantur ipſi: Sic frater obſeruiens fratri euecto ad honores, & auget illius dignitatem, & uiciſſim ornatur illius ſplendore: naſciturq̄ inde ἔρις illa, cuius meminit & Horatius, Fraternis animis quicquid uolet alter & alter. Item, Arctius ac hedera procera aſtringitur ilex. Quoties & huius fraterni beneficij & nobis alijsq̄ permultis liberaliter impenſi prouentum more negotiantium ad calculum reuoco, reuoco autem frequenter: toties nimirum reipſa experior uerius uero eſſe, eorum qui uirtute ſunt præditi, nullos magis (ut autor eſt Ariſtoteles) q̄ liberales amari. Quę eſt autem melior in hominum genere natura, quàm liberalium & eorum qui ſe natos ad homines iuuandos, tutandos, conſeruãdos arbitrantur? Hoc tibi ingenium

indidit natura,nõ promis affectus tuos, ſed effundis. Beneuolẽtiæ,gratitudinis,charitatis ſeruare modum non tam non ſcis,quàm non poſſis.Non ſolum ex oratione,ſed etiam ex uultu & oculis & fronte (ut aiunt) tuum ergà uere ſtudioſos omnes amorem nuſquã nõ perſpicere eſt. Id quod perquàm rarũ eſt repertu apud homines tui ordinis.Iam uerò ut aritmethicorũ digiti aliquando ualent multis milibus,aliquãdo nihil,ſic magnatum amici aliquoties quiduis poſſunt, rurſum mutata in faſtidium gratia,nihil poſſunt. Id qud cum ſæpe aliâs,nunc potiſſimum experimento hic didici. Proinde ex peruetuſto armario hoc omnis antiquitatis differtiſſimo nihil p̃ter hæc Abaci myſteria , quod tibi uſurarium tranſmittam, precario poſſem obtinere.Nõ ô bone ſtarem,Si quantũ cuperẽ poſſum quoq;. non meus audet Attentare pudor, q̃ uires ferre recuſant.Acrius inſtanti mihi,ut & quædam alia cõcredere ret utenda,reſpondit armarius atq; adeò argentarius (argentũ enim nõ eſt illi æque carum ac libelli huiuſmodi,quos pleriq; ne caſſa quidẽ mice redimerẽt) Ibo intro,atq; intus ſubducam ratiunculam ac poſt memi nero.Aes petit,itur,putatur ratio cum argentario: interim dum nuncius urgeret,Abacum miſimus , ne omnino nihil mitteremus.Bene uale.

QVAE FACIVNT HOMINEM contemptibilem,eleuantq; autoritatem.

Ruſticitas.

HAec reddunt hominem parum probatum,
Contemptum pariunt,mouentq; riſum,
Luxus,crapula, uanitas,inepti
Mores,futilitas,loquacitasq;,
εἰρωνία frequens,frequensq; ſcomma,
Rixandi ſtudium, nimis faceta
Libertas ſale tincta amarulento.
De ſe turgidus,arrogansúe ſermo,

Affectatio

Affectatio cultius loquendi
Admiscens peregrina uerba, lingua
Neglecta patria receptiore.
Fastus, cœcus amor sui, susurrus.
Obtrectatio, uiperina lingua,
Et rixæ tuba iurgium futuræ.
Lites, ebrietas, amor senilis,
Obscœnique senes, senesque spurci.
Ostentacula, inhospitalitasúe.
Vasta corpus obesitate turgens.
Curandæ studium cutis, gulæque
Indulgentia, lusus alearum.
Frons attrita, pudoris expers omnis.
Tum saltatio motibus pudendis.
Fœdæ spurciloquæque cantiones.
Si cui te facias nimis sodalem,
Et si non modereris actiones.
Excussisúe rotes comam capillis.
Fuci, uafrities, rapacitasque,
Inconstans animus, malis adulans,
Auersansque bonos, & eruditos,
Lucro intentus, amans pecuniarum,
Captans munera & undecunque uenans,
Fortunis inhiansque ditiorum,
Mordax, liuidus, arrogans, superbus,
Præfractus nimis, & nimis seuerus.
Submorosulus, asper, inquietus,
Iracundus, iners, ferociensque,
Plus æquo taciturnior, senectus
Et uinosior atque turpiori
Lucro dedita, quàm decet uel æquum est.
Technæ, fluxa fides, dolus, tyrannis.
Hæc reddunt hominem parum probatum.
Quæ gratam, fidem pariter ac autoritatem pariunt, partamque tuentur.

Ciuilitas.

Contra conciliant fidem, parantq́ꝫ
Laudem, gloriam & æstimationem,
Ciuilem faciunt & expetendum,
Si mores niueos, amabilesq́ꝫ
Præ se uita ferat, ferátue sermo,
Verax mentis imago, certus index,
Verbis ceu speculo procul renidens.
Si comes placidi, probi, modesti
Gestus, si grauitas decorq́ꝫ uultus,
Verecundia, castitas, pudorúe,
Famæ buccina si celebrioris
Clarescat magis ac magis subinde,
Qua toto celebraris orbe, iuxta
Ac à morte diu manes superstes.
Si constans adamantinumq́ꝫ pectus.
Celsitudo animi, sed hæc referta
Prudenti placidaq́ꝫ lenitate.
Si solertia rebus in gerendis
Multarum experientiæq́ꝫ rerum,
Quas longo tibi compararis usu.
Nec non actio crebra gratiarum,
Et morum integritas, nitorq́ꝫ uitæ,
Affectusq́ꝫ animo pio profectus.
Grata affabilitasq́ꝫ, comitasq́ꝫ
Ciuili grauitate temperata.
Sane quàm placidus, pius, modestus,
Sedatusq́ꝫ animus, foris relucens.
Externos habitus habens probatos,
Non tantum placidus, sed ipse placans
Quantumcunq́ꝫ potest, ubiq́ꝫ turbas.
Conditus sale sermo, non redundans,
Iactans, lubricus, arrogans & asper.
Aegrotanti animæ atq́ꝫ sauciatis
Lingua, lingua medens & expiatrix.
Multæ diuitiæ, sed absque fraude,

Iusto

Iusto si tibi contigere lucro,
Et contemptim habitæ,& pios in usus
Expensæ,sine gloria cupita:
Parsimonia,ueritas in omni
Dicto, sobrietas,silentiumq́z,
Arcaniq́z fides,honestus hospes,
Conuictus facilis,sine arte mensa.
Castimonia,sanctitas,benignum
De re iudicium parum probata.
Prudens simplicitas,ubiq́z quiduis
Flectens in melius modo ferendum.
Mansuetudo,quies,breuisq́z somnus
Puro lumine si uigent ocelli.
Auditus penetrans,& albicantes
Dentes,uox resonans,parumq́z acuta,
Compactum,solidum,atq́z succulentum
Corpus, cum senio nihil senile
Præter tempus,& illud ingraue scens.
Præter consilium iuuando quemuis,
Præter iudicium sagax,& usum.
Cani cunq́z rubore discrepantes.
Aetas florida,sed modesta,constans,
Prudens,sobria,casta,parca,frugi.
Pulchro in corpore pulchra mens locata.
Tum matura iuuenta,casta,gnaua,
Constans fœmina non loquax anus,nec
Lasciuæ uiduæ, atq́z prurientes,
Insignis speciesq́z sanitasq́z,
Tum nexo pede,uoce tum soluta
Mire uena fluens & expedita.
Et facundia,diuinitas & oris,
In dicendo Venus peculiaris,
Quam natura dat,exhibetq́z paucis,
Quæ nondum reperit suum uocablum,
Sentitur tamen,idq́z cum stupore.

HORRENDVM CVM PRIMIS VL-
tæ ſcortationis exemplum per Phinees ſacerdotẽ, Nu-
meri 25. Ioſue 22. Deuteronom. 4. Oculi ueſtri uide-
runt. Deuterono. 23. Non erit. Pſalm. 105. Et initiati
ſunt Beelphegor. Hieronymus in Sabinianum ſolici-
tatorem uirginis ad ſtuprum, Caue ne Phinees cũ Ma
dianitide fornicantem ſua haſta configat, qui pluſquã
Thamar uirginem frater & conſanguineus polluiſti,
uerſus in Geneſis 28. Abſalon, occidere eum cupis
qui te rebellantem plangit & mortuum. Clamat con
tra te ſanguis Nabuthæ, & 2. Reg. 13. uinea Iſrael hoc
eſt ſeminis dei, quam in hortum uoluptatis & laſciuię
holera conuertiſti dignam de te ultionem repoſcit.

In Baal Peor ſeu Beelphegor crapula luxuq; co
li ſolitum, pariter & in ſcortum Madianiti-
dem ſacerdotali pugione confoſſam.

QVò non cæca ruit ſpurcorum turba, parumper
Deſtituente dei qua releuamur ope.
Forte dies mediꝰ tenues cõtraxerat umbras,
Inq; pari ſpatio ueſper & ortus erat.
Flauaq; maturo tumuerunt tempora cornu,
Et lætas uuas pampinus exhibuit.
Tum iuuenes laſciua cohors ſibi pocula quiſq;
Obuia corripiunt, ſiccaq; proiiciunt.
Cantharon hic retinet, cornu bibit alter adunco,
Concauat ille manus, complicat iſte uolas.
Pronus at ille lacu bibit, & crepitantibus haurit
Muſta labris, alius cymbia mergit item.
Non nemo latices preſſis reſupinus ab uuis
Excipit, & ſaliens manat ab ore liquor.
Spumeus inq; humeros & pectora defluit humor,
Omnia ludus habet carmina, ſiſtra, choros.
Omne puellarum genus adfuit, omne procorum,
Luditur in caſtris, otia miles agit.
Et Venerem iam uina monent, promiſcuo amore
Concubi-

Concubitus inhiant, ſollicitantq́ thoros.
Iam iamq́ elapſas hic crine, hic ueſte retentans
Nymphas, inceſto poluit uſq́ ſtupro.
Obſcœno coitu, turpiq́ libidine ſeſe
Conſpurcant, Veneri clamq́ palamq́ ſtudent.
Laſciuumq́ pecus ſalientes accipit hircos,
More caniſq́ cubat, more ſuisq́ ſubat.
Hanc tibi ſpurcitiem Balaam maledicte propheta
Acceptum referunt, auſpicioq́ Balach.
Tu ſiquidem tanti ſceleris, luxusq́ fuiſti
Autor, & hortatu res male cœpta tuo.
Quò diuina graui deſæuiat ultio pœna,
Erigis idolum quale Priapus erat.
Illecti blandis mulierum uocibus, unà
Obſeruantq́ Baal, ſacrificantq́ Phegor.
Suſpicit omnis eum tellus, gens omnis adorat,
Cantatur ſpurco ſpurcus & ore deus.
Cui nymphas quibus orbis habet nil pulchrius usq́.
Vxoresq́ ſuas proſtituiſſe ſolent.
Et ſolenne fuit ueteri pro more quotannis
Vicinam alterius coniugem habere uiri.
Huic deus iratus, magnatum quicquid ubiq́ eſt,
In cruce ſuſpenſi Moſe fuere duce.
O Balaam fili Belial tibi terra dehiſcat,
Idolumq́ tuum funditus intereat.
Vt Madianitis cum primis mobile ſcortum
Cozbi (quæ fuerat principè nata uiro)
Omnigenis inſtructa dolis, exculta q́ fucis,
Viſa fuit Zambri: mox & amata fuit.
Ille nihil cunctatus adit, uel Moſe uidente,
Atq́ adeò toto flente ſubinde grege.
Tum Phinees imitatus auum, zeloq́ fideq́,
Atq́ ſacerdotio, ſtrennuus ultor adeſt.
Ingreſſus ganeum, genitali perfodit aruo,
Turpe cohærentes nec ſinit eſſe diu.

Semper ab hac opera Phinees laudabere, ſemper
Laudibus in cælum iure uehêris item.
Quando miniſterium nactum perſtrennue adornas,
E manibus gladium uindicis excutiens.
Mox cæli grauitas, mox peſtis ubiq; fugata eſt,
Iuſtitiæ laudem hinc ſemper & emeruit.
Placato'q; deo paſſim quaſſatio ceſſat,
Et redit extinctæ candor amicitiæ.

In Ocnum collegij Apum cognomento Meliſſarum uirginum moderatorem Hyblæ.

Florida tam uario non pingitur Hybla colore,
Cum breue mellificæ uer populantur apes.
Nec præbent apibus tot amœna roſaria flores,
Quanta ſemel mota ſuppetit eſca rota.
Sæpe fatigabat precibus'q; & uoce, priuſquam
E petra Moſes paululum aquæ eliceret.
Saxea uix tenuem crebro feriente crepido
Virga aquulam fudit, uix laticem'q; dedit.
At tua ſponte tibi multo madet uſq; Lyæo
Menſa, nec imploras quæ tibi uina ferant.
Quæ numero tot ſunt, quot in horto fertilis arui
Punica ſub lento cortice grana rubent.
Surrentina ſcyphis ſorbes, gemma'q; phalerna,
Et Setina auidis faucibus euacuas.
Grandia fumoſo ſpumant cryſtalla Lyæo,
Et bibit in calices lapſa patella tuos.
Larga coronata ponuntur pocula menſa:
Sic iuuat ætatis ducere fila tuæ.
Vis ut apes immenſa tibi carcheſia ponant,
Omnis & interea ſæpius Hybla ſitit.
Rure leuis uerno flores apis ingerit alueo,
Tu farcis aluum, & tendis aqualiculum.
Ignauus'q; hæres cumulata ad pabula fucus,
Officioſæ & apes quæ peperere uoras.

Abſorbes

Abſorbes epulas,& plenæ pocula menſæ.
Hîc amor, hoc ſtudium, hic relligionis amor,
Vis tibi mox fulcro ſternatur lectus eburno,
Suffultusq́ thoris pluribus eminear.
Incluſas & apes latebroſo in pumice ſeruas,
Qui raro aut nunquam uis reſidêre domi.
Hinc ubi ueſtigas,& fumum ſpargis amarum,
Illæ intus mox per cærea caſtra ſua
Diſcurrunt, magnisq́ acuunt ſtridoribus iras,
Intus & occulto murmure ſaxa ſonant.
Commotæ glomerantur apes: ſi dulcia raptu
Mella trahas, nubes aſpera ubiq́ fremit.
Inq́ uicem ſeſe ſtridore hortantur,& omnes
Illicet unanimes hoſtis in ora uolant.
Amplexæ flauamq́ domum, captiuaq́ plangunt
Mella, laboriferæ quæ peperere manus.
Hinc ſimul effœtas linquunt examina cæras,
Nec miſcent alas nexibus omnigenis.
Sed ſibi quæq́ uolat, nec iam deguſtat amarum
(Vt prius aſſueuit) deſidioſa thymum.
Ad dulces cæras & odori corticis antra
Mellis apes auidas huc properare uides.
Raucum commixtæ glomerant ad limina murmur,
Nubilo ubi nubes uenit aquoſa die.
Vis, matutini poſtquam ſonus increpat æris,
Attonitæ fugiant exiliantq́ foras.
Vis ſtudium repetant,& ſparſi mellis amorem,
Lentus in Hyblæo gramine luxurias.
Diuitias ſeruare caſæ uis? Viuito parcè,
Parca ſit exemplo, quod mediteris, apis.
Nequicquam conaris apes reuocare fugaces,
Tinnitu quaſſans æra ſubinde procul.
Perſida deploras uacuis examina cæris,
Lectas mellis opes lautior eſca rapit.
Omnibus illud apum quondam uenerabile nomen,

Collegiumq; tua displicet ingluuie.
Nec cytiso saturantur apes nec gramina riuis,
Nec potu aut epulis fœda tua ingluuies.
Haud aliter graderis, quam si uenabula taurus
Corpore fixa gerat, quod gula pondus alit.
Te pluuiæ, te picta iuuant & stragula, nec non
Pauonis uario sponda colore nitet.
Vt fartus catulus ui magna irreptat in ollam,
Sic mox in lectum tu saturatus abis.
In mediumq; diem dormis, stertisq; profundum,
Et tuæ apes summo per thyma mane uolant.
Te uacuare fauos iuuat & liquentia mella,
Has stipare iubes quæ famulantur apes.
Aut onera accipito, gnauasq; iuuato Melissas,
Aut mihi decoctor, non moderator eris.
Aut uarias dulci distendito nectare cellas,
Aut tu depastor non mihi pastor eris.
Atq; utinam primis animam te ponere cunis
Iussisset quæuis de tribus una soror.
Ne multo Stygias luxu eneruatus in undas
Præcipitere senex, helluo, & ingluuies.

In eundem.

Non de concussa tantum ruit ilice glandis,
Quanta instructa tibi fercula mensa dedit.
Non tamen agnoscis tantas qui suppetit escas,
Nec, uelut ut par est, gratiam agis úe deo.

In Ocnum crapulatorem.

Non blaterat, non dormitat, non oscitat Ocnus.
Isthud heri, quid nunc? aut uomit aut comedit.

Epitaphium Olli.

Luxuries nunquam paruo contenta paratu
In causa est, Ollus cur perit ante diem.
In caput aurito cecidit delapsus asello,
Quando probe potus nocte iter ingreditur.

Aliud.

Quid mi

Quid mirum crudas uomuit si mortuus escas
Ocnus? quas sumpsit, concoquere haud potuit.

Philetimus in Simonem Curionem.

Iure tibi nomen uçnali Curio lingua,
Sacra Simon emit, tu quoq; uendis ea.
Vsqadeò ne nouum ecclesias si Curio uendat?
Emerat ille prius, uendere iure potest.

In eundem.

Quid ni sæpe suas permutet Curio curas?
Vænales mutat quælibet aura manus.
Cum deglubis oues, non tondes Curio, nunquid
Re depastor eris, nomine pastor eris?

In eundem.

Cur tua contemnens, aliena negotia curas?
An tibi te quisquam iunctior esse potest?

In eundem.

Carmen deridens appellat Curio crimen:
Carmen amat quisquis carmine digna facit.
Sacra quod instanti nequijt sibi sumere morte
Quid mirum postquam Curio uendiderat.

In Simoniacam hæresim ad Curionem per Philetimum.

Creuit in Ecclesia monstrum genitore Losinga
Simonidum secta, canonum uirtute resecta.
Petre nimis cessas, Simon uolat, ardua tentat.
Præcipe spiritibus, lentescat ut iste uolatus.
Qua uolat arte cadat, petra tale uolatile fiat.
Vt ruat hæc turris, faciat tibi tradita clauis.
Ecce domum pacis aries quatit impietatis,
Prô dolor Ecclesiæ nummis panduntur & ære.
Claue Simoniaca referantur ouilia sancta.
Si præsens esses, furem Petre nonne ferires?
Malleus argenti confringit ouilia Christi.
Quid lex sacra facis? quid sancta Mycæa silescis?
Dormis an uigilas? nam cur sententia cessat.

Res nimis

Res nimis iniusta, fit nummus præsul & abbas,
Filius atq; pater, sed spiritus almus abhorret.
Gratia furtiuæ quia damnat dona monetæ.
Filius est præsul, pater abbas, Simon uterq;.
Est Petrus excluſus, modo Simon in arce locatur
Sub ſpecie ſancta, ueſtitus ueſte cuculla.
Cerno lupũ monachũ, bene gyrat ab ante retrorſum.
Eſt bene ſubtonſus, botis, tunicisq; politus.
Iurat (crede mihi) cui Chriſtus credere neſcit.
Stat lupus ad caulas, premit agnum dira leæna:
Hic tremit, illa premit, canis adſtat, opilio dormit.
Vt reor, eſt notus, ſimilisq; cadauere paſtus,
Et ſemel emiſſus fugit irreuocabilis arcam.
Vt Mopſo Niſa, coruo datur ecce columba.
Qualis pullus erit quem fert commixtio talis?
Ne monſtrum pariant faciat deus, oua putreſcant.
Alba datur nigro, detur modo tigris onagro,
Agna lupo, lepori canis, apro capta leæna,
Cerua boui, bos urſe tibi, uulpecula lynci.
Paſſeribus perdix, miluus ſocietur olori,
Accipitres merulis, bubonibus anca ſiniſtris.
Omnia mutentur, poſſint, quia poſſe uidentur:
Regnat enim Simon, cum Simone peſſima Mammon.
Quid non ſperamus, ſi nummos poſſideamus?
Omnia nummus habet, quę uult facit, addit & aufert,
Securus regnat, obſtant contraria nulla,
Diſtribuit leges, quid non ſperetis ementes?
Si quid forte nocet, adſit, modo nummulus aufert.
Nummulus eſt parma, fit nummulus arcus & arma.
Roma caput mundi, tu quondam talibus ultrix,
Aut citius uenias ultrices reddere pœnas,
Aut caput, ut fueras modo, caudæ uictima fias.
Si ſis uenalis (quod quondam Numida riſit)
Emptor non deerit, tu uendes atq; peribis.
Talibus ipſe deus quondam cum reſte minatus,

Menſas,& ſedes de ſacris ædibus arces.
Dic ſint Maranatha Deus hi,ſunt,dic anathema.

In ſimulachrum Concordiæ.

Quę dea? Romana. nomen? Concordia. parua?
Quòd res magna meo redditur auſpicio.
Nil adeò infirmum eſt,quod non Concordia firmat:
Extruit hæc muros,ædificatq; domos.
Vtq; ferunt,imbrem gelidis concreſcere uentis,
Arida qui recreat paſcua rore ſuo,
Inde niues fieri,niuibus quoq; mole rotatis
Aſtringi,& naſci grandine corpus:ita
Stipatu fotuq; meo gelidiſſima quæq;
Mox efferueſcunt & calefacta manent.
Auctibus aſſiduis unum glomerantur in orbem,
Grandeſcunt,coëunt,luxuriantq; nimis.
Monte Palatino quid? Ab omnibus uſq; uidendam
Me Druſilla tibi Liuia conſtituit.
Nil ita ſublime eſt,ſupraq; pericula tendit,
Non ſit ut inferius,ſuppoſitumq; mihi.
Quare tuamq; refert tibi ſacra Ciconia formam?
Summa q; eſt cultrix hæc pietatis auis.
Quid rides? mea non duro præcordia ferro
Vincta,nec in tenero ſtat mihi corde ſilex.
At ſciſſa triſtis uidit Diſcordia palla,
Quicquid & aſtrictum eſt,illa relaxat idem.
Vipereum crinem uittis innexa cruentis,
Aſpera ciuili cuncta cruore replens.
Nec magis incœpta uultumq; à cæde mouetur,
Quàm ſcopulis cautes cedit & atteritur.
Sis licet & ſaxo ferroq; & durior omni,
Non tamen edomites hoc Adamantis onus.
Paternæ uerecundiæ exẽplum, Gene. 9.

HAud fas eſſe docens lætos ſterileſcere campos,
Arua colit Nohah,gnauus ut agricola.
Exercetq; frequens uites,ac imperat uuis,

Vuidus

Vuidus unde domum ſole calente redit.
Tum ſimul expletus dapibus, uinoq; ſepultus,
Ceruicem inflexam uix bene ferre poteſt.
Vertitur, inq; humeros ceruix collapſa recumbit,
Diductisq; labris pendula lingua micat.
Alternos longo nitentem ſtipite greſſus
Peruestigantem, quoue reneret iter.
Sæpe uacillantem, nutantem, & ſæpe morantem
Inſtigant operæ, mancipiumq; trahit.
Concurrunt trepidi famuli, Dominumq; ſubinde
Lapſantem tollunt, ſuſcipiuntq; domum.
Corripiunt, interq; manus ſub tecta reponunt,
Sub dio ſtratum nec recubare ſinunt.
Extructosq; thoros obtentu frondis inumbrant,
Potum hic ſublimem depoſuere ſenem.
Dum ſtertit, totoq; & profert pectore ſomnum,
Attractis ronchos naribus ingeminat:
Veſtimenta procul nudis delapſa pudendis,
Nunc huc, nunc illuc uentus & æſtus agit.
Cham minimus natu, perfrictæ frontis ephœbus,
Cui pudor omnis abeſt, cui metus omnis abeſt:
Accelerat patrem ſomno ridere grauatum,
Inflatumq; nouo quod bibit ante mero.
Nec deterret eum capitis reuerentia cani,
Detegit arcanum quod uidet opprobrium.
Obſcœnamq; patris partem ſine ueſte iacentis,
Infami digito prodidit irreuerens.
Sem cum fratre Iaphet mox deflexere retrorſum,
Auerſiq; horrent dedecus aſpicere.
Inijciunt humeris, bene laxis pallia limbis,
Nuda quibus magno membra pudore tegant.
Edormiuit ubi uinum, quod neſcius hauſit,
Mox didicit quod Cham flagitium exhibuit.
Ira efferueſcit, penitus dolor oſſibus ardet,
Imo in corde ingens æſtuat atq; pudor.

Obſtupet

Obſtupet inſoliti confuſus imagine probri, 48
Obtutu tacito ſtans nimis attonitus.
Vt primum diſcuſſæ umbræ & lux reddita menti eſt,
Aeſtus & irarum effuſa & habena fuit:
Ardentes oculos collecta ad pignora torquet,
Turbidus extructis reſpicit eq; thoris.
Sit maledictus, ait, Chanaam puer ille ſceleſtus:
Fratribus æternum ſeruiat ecce ſuis.
Sem benedictus erit, & erit benedictus Iaphet,
Veſtra deus uarijs impleat arua bonis.
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis,
Omnigeno terram ſemine multiplicent.

FINIS.

ERRATA.

Licere fol. 2. f. 2. Leydenſem ibid. Polyphemõ fo. 4 fa. 2. Galatæa ibid. cedit ibid. caninos fo. 5. f. 1. certarit fo. 5. f. 2. choreis ibid. Serpſit ibid. Criſpini fo. 7. f. 2. oppilo fo. 7. cerue ibid. iam ſoror fo. 14. f. 1. ſtellas ibid. & in ibid. Ego. fo. 20. f. 2. μανίας fo. 22. f. 2. σαυτὸς ibid.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-223402-p0100-3

Nc 624.

X. 2214534

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-223402-p0102-4

D. ERASMI

ROTERODAMI BVCOLICON, LE-
ctu digniſs. cum ſcholijs Alardi Aemſtelre-
dami, cuius ſtudio nunc primum & re-
pertum & æditum eſt.

En2168

Locus communis de uitando pernitioſo aſpectu, eo-
dem pertinens.
Sacerdotum cœlibatus.
Mulier iuxta omneis Inuentionis Dialecticę locos ex-
plicata per Alardum Aemſtelredamum.

Coloniæ, ex officina Heronis Alopecij. An. 1539.